

European Network for
Rural Development

PL

BROSZURA
O PRZYKŁADOWYCH
PROJEKTACH

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów
Wiejskich

DYNAMICZNY ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH

<https://enrd.ec.europa.eu>

Sfinansowana

Europejska Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejska Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (ENRD) to forum wymiany informacji dla podmiotów zaangażowanych w rozwój obszarów wiejskich w całej Unii Europejskiej (UE). ENRD przyczynia się do skutecznego wdrażania programów rozwoju obszarów wiejskich (PROW) państw członkowskich, wspierając gromadzenie wiedzy i dzielenie się nią, jak również ułatwiając wymianę informacji i współpracę obszarów wiejskich w całej Europie.

Każde państwo członkowskie utworzyło krajową sieć obszarów wiejskich (KSOW), która skupia organizacje i organy administracji zaangażowane w rozwój obszarów wiejskich. Na poziomie UE ENRD wspiera tworzenie sieci kontaktów między takimi krajowymi sieciami obszarów wiejskich, krajowymi administracjami i organizacjami europejskimi.

Dodatkowe informacje można znaleźć na stronie internetowej ENRD (<https://enrd.ec.europa.eu/pl>).

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)

Broszura o przykładowych projektach realizowanych w ramach EFRROW stanowi część cyklu publikacji ENRD, którego celem jest propagowanie wymiany informacji. Każde wydanie broszury zawiera opis różnego rodzaju projektów, które otrzymały dofinansowanie w ramach PROW z EFRROW.

Wcześniejsze wydania broszury o przykładowych projektach EFRROW można pobrać ze strony ENRD z zakładki „Publikacje” ⁽¹⁾. Zbiór dobrych projektów i praktyk ENRD ⁽²⁾ zawiera liczne przykłady pomocy udzielonej w ramach EFRROW na rzecz inicjatyw związanych z rozwojem obszarów wiejskich.

⁽¹⁾ <https://enrd.ec.europa.eu/publications/search>

⁽²⁾ https://enrd.ec.europa.eu/projects-practice_pl

Europe Direct to serwis, który pomoże Państwu znaleźć odpowiedzi na pytania dotyczące Unii Europejskiej.

**Numer bezpłatnej infolinii (*):
00 800 6 7 8 9 10 11**

(* Informacje są udzielane nieodpłatnie, większość połączeń również jest bezpłatna (niektórzy operatorzy, hotele lub telefony publiczne mogą naliczać opłaty).

Redaktor naczelny: Neda Skakelj, kierownik działu w Dyrekcji Generalnej ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich Komisji Europejskiej

Redaktor: Elena Di Federico, punkt kontaktowy ENRD

Tekst ukończono w czerwcu 2020 r. Oryginał sporządzono w języku angielskim.

Więcej informacji o Unii Europejskiej można znaleźć w internecie (<https://ec.europa.eu>).

Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2020

Print: ISBN 978-92-76-19970-0

ISSN 2529-4997

doi:10.2762/846216

KF-AP-20-001-PL-C

PDF: ISBN 978-92-76-19966-3

ISSN 2529-5055

doi:10.2762/11065

KF-AP-20-001-PL-N

© Unia Europejska, 2020

Powielanie dozwolone pod warunkiem podania źródła.

Informacje i poglądy przedstawione w niniejszej publikacji pochodzą od autora (autorów) i niekoniecznie odzwierciedlają oficjalną opinię Komisji Europejskiej. Komisja nie gwarantuje dokładności zawartych danych i nie może być pociągana do odpowiedzialności za wykorzystanie informacji zawartych w niniejszej publikacji.

Broszurę w wersji papierowej można także zamówić za darmo na stronie internetowej Urzędu Publikacji Unii Europejskiej:

<https://publications.europa.eu/pl/publications>

Podziękowania

Główni współautorzy: John Grieve, Marianne Geater, María Coto Sauras, Susan Grieve, Steffen Hess, Tim Hudson, Visnja Jelic Mueck, Marieke Kok, Nataša Matulayová, Simona Monica Pascariu, Andreas Resch, Petri Rinne, Tim Wills.

Redakcja techniczna: Benoit Goossens (Tipik)

Fotografia na okładce © Unsplash

Spis treści

1. Usługi na obszarach wiejskich

Strona 4

Obszary wiejskie w Niemczech na drodze do społeczeństwa gigabitowego

Poprawa zaopatrzenia w wodę na chorwackiej wsi

Świadczenie usług weterynaryjnych „w gospodarstwie” w Rumunii

Innowacyjne i dostępne usługi rehabilitacyjne na obszarach wiejskich w Irlandii

2. Zatrudnienie na obszarach wiejskich

Strona 12

Założenie spółdzielczego gospodarstwa ekologicznego we Francji

Zwiększenie konkurencyjności produkowanego lokalnie słowackiego chleba

Tworzenie sieci kontaktów stymuluje lokalne przedsiębiorstwa i zatrudnienie na obszarach wiejskich Austrii

Zatrudnienie socjalne na litewskiej wsi

3. Społeczności wiejskie sprzyjające włączeniu

Strona 20

Włączenie osób w trudnej sytuacji poprzez rolnictwo społeczne w Belgii

Sprawdzanie młodzieży z powrotem na obszary wiejskie w Hiszpanii

Bezodpadowe rolnictwo społeczne na obszarach wiejskich w Niderlandach

Wykorzystanie inicjatywy LEADER do wspierania integracji migrantów na obszarach wiejskich Europy

Wprowadzenie

W porównaniu z wieloma obszarami miejskimi naszego kontynentu europejskie tereny wiejskie oferują wyjątkowe możliwości, jeśli chodzi o jakość życia, zwykle dzięki tańszym gruntom i mieszkańom, więcej przestrzeni, czystsze powietrze i łatwiejszy dostęp do mających wysoką wartość naturalnych krajobrazów. Obszary wiejskie, które łączą te naturalne atuty z odpowiednimi usługami, możliwościami rozwoju biznesu i społecznościami sprzyjającymi włączeniu, są miejscami, w których ludzie mogą prosperować pod względem osobistym i zawodowym.

Na obszarach tych stale zachodzą zmiany wynikające z trendów technologicznych, środowiskowych, demograficznych i politycznych mających wpływ na społeczeństwo w Europie i na świecie. Chociaż europejskie obszary wiejskie mają czasami trudności z utrzymaniem usług, infrastruktury i ludności, trendy te mogą również stworzyć nowe możliwości dla innowacyjnych rozwiązań. Programy rozwoju obszarów wiejskich (PROW) pomagają wykorzystać specyficzne uwarunkowania i cechy obszarów wiejskich, aby przekształcić wyzwania w szanse i spowodować, by obszary wiejskie stały się lub pozostały atrakcyjnym miejscem do życia i pracy – nawet w sytuacjach ekstremalnych, jak pokazała niedawna pandemia COVID-19. PROW mogą również w znacznym stopniu przyczynić się do realizacji nowej unijnej strategii rozwoju na rzecz Zielonego Ładu, gwarantując, że obszary wiejskie nie „zostaną w tyle”, oraz stosując zachęty służące promowaniu dynamicznego i zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich.

„Wzmocnienie społeczno-gospodarczej struktury obszarów wiejskich” jest jednym z trzech ogólnych celów wniosku Komisji Europejskiej dotyczącego WPR po 2020 r. W niniejszej broszurze o przykładowych projektach współfinansowanych z EFRROW omówiono, w jaki sposób PROW już przyczyniają się do powstania trzech głównych elementów potrzebnych do dynamicznego rozwoju obszarów wiejskich: dobrze funkcjonujących usług, możliwości dynamicznego rozwoju biznesu i społeczności sprzyjających włączeniu.

Społeczności wiejskie nie mogą istnieć bez odpowiednich usług i infrastruktury, które zaspokajają potrzeby mieszkańców. Dostęp do usług ma zasadnicze znaczenie dla dobrostanu mieszkańców wsi oraz społecznej i gospodarczej odporności społeczności wiejskich. Jakość usług w kluczowych obszarach, takich jak zdrowie, edukacja, mobilność, energia i transformacja cyfrowa, ma duży wpływ na jakość życia na obszarach wiejskich.

Wsparcie w ramach PROW może przyczynić się do świadczenia usług na obszarach wiejskich Europy. Jest to szczególnie ważne w sytuacji, w której w kontekście cięć w budżecie publicznym i wyludniania likwiduje się podstawowe usługi, takie jak sklepy, transport publiczny, banki, opieka zdrowotna, szkoły, placówki dla młodzieży i urzędy pocztowe. W takich przypadkach w ramach PROW można wspierać rozwój prywatnych przedsiębiorstw lub inicjatyw społecznych, które zapewniają obszarom wiejskim alternatywną formę świadczenia usług, lub pomóc w zapewnieniu lub modernizacji podstawowej infrastruktury, od której zależy świadczenie usług (na przykład łączy szerokopasmowych).

PROW mogą również odegrać pomocną rolę we wspieraniu oddolnego planowania, animacji, szkoleń, pomocy technicznej, pilotażu i finansowania innowacyjnych projektów w zakresie świadczenia usług na obszarach wiejskich – znanymi przykładami takich działań są inicjatywa LEADER ⁽¹⁾ i inteligentne wsie ⁽²⁾. W czasie

⁽¹⁾ Więcej informacji na temat inicjatywy LEADER można znaleźć w 29. Przeglądzie Obszarów Wiejskich UE: „Osiągnięcia w ramach metody LEADER”, https://enrd.ec.europa.eu/publications/eu-rural-review-29-leader-achievements_pl oraz w zasobach LEADER na stronie internetowej ENRD, https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/leader-resources_pl.

⁽²⁾ Więcej informacji na temat inteligentnych wsi można znaleźć na portalu Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich dotyczącym inteligentnych wsi, https://enrd.ec.europa.eu/smart-and-competitive-rural-areas/smart-villages/smart-villages-portal_pl.

obecnego kryzysu związanego z COVID-19 kilka lokalnych grup działania LEADER podjęło inicjatywy mające pomóc ich społecznościom wiejskim w sprostaniu społecznym i gospodarczym skutkom pandemii.

Żywność społeczności i społeczeństwa zależy w szczególności od możliwości prowadzenia lokalnej działalności gospodarczej i od dostępu do lokalnych miejsc pracy. Wspieranie zatrudnienia na obszarach wiejskich – czy to w sektorze pierwotnym (rolnictwo/leśnictwo), czy w szerszej rozumianej gospodarce wiejskiej – jest kluczowym priorytetem unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich i może także stanowić wartościowy wkład w realizację ogólnych celów UE dotyczących zatrudnienia i wzrostu gospodarczego dzięki wykorzystaniu potencjału rozwoju na wielu obszarach wiejskich.

Dzięki bliskości przyrody i produkcji podstawowej gospodarki wiejskie są dobrze przygotowane do wykorzystania możliwości oferowanych przez gospodarkę wschodzącą, takie jak biogospodarka, zielona gospodarka i gospodarka o obiegu zamkniętym oraz gospodarka doświadczeń⁽³⁾, opartych na bogatym dziedzictwie naturalnym i tradycjach kulturowych. Mogą one w znacznym stopniu przyczynić się do realizacji kluczowych priorytetów UE, takich jak Europejski Zielony Ład⁽⁴⁾ oraz nowa strategia „od pola do stołu”⁽⁵⁾ na rzecz zrównoważonego systemu żywnościowego. Przewaga osób starszych wśród mieszkańców wielu obszarów wiejskich – zwykle postrzegana jako wyzwanie – może stać się szansą na rozwój gospodarki społecznej, gospodarki mieszkaniowej i srebrnej gospodarki. Usługi cyfrowe mogą pomóc w przezwyciężeniu tradycyjnych wyzwań, jakie napotykają przedsiębiorstwa prowadzące działalność na obszarach wiejskich, i w tworzeniu nowych form skracania dystansu do wiedzy, rynków i relacji.

Włączenie społeczne ma kluczowe znaczenie dla umożliwienia społecznościom proaktywnego definiowania

swoich potrzeb i określania możliwych rozwiązań w oparciu o specyfikę lokalną. Społeczności wiejskie sprzyjające włączeniu dbają, aby jak największa liczba osób miała wpływ na decyzje dotyczące ich obszaru i mogła uczestniczyć w działaniach zbiorowych. Podejścia oddolne, takie jak inicjatywa LEADER, są jednym ze sposobów, w jaki PROW mogą pomóc w budowaniu relacji i zaufania, odpowiedzialności i możliwości w ramach społeczności, angażując osoby w różnym wieku i z różnych środowisk, i mogą pomóc w realizacji udanych inwestycji w infrastrukturę, usługi lub przedsiębiorstwa.

Trzy wymienione powyżej elementy – usługi, zatrudnienie i włączenie społeczne – są ze sobą ściśle powiązane. Ogromne znaczenie dla zatrudnienia, tworzenia miejsc pracy i włączenia społecznego ma poprawa usług na obszarach wiejskich, takich jak usługi szerokopasmowe, transport, zdrowie, kultura, edukacja i opieka nad dziećmi.

W niniejszym wydaniu broszury o przykładowych projektach współfinansowanych z EFRROW przedstawiono projekty wspierane ze środków EFRROW w ramach PROW na lata 2014–2020, dzięki którym udało się skutecznie poprawić usługi, zatrudnienie lub włączenie społeczne na obszarach wiejskich, niekiedy osiągając więcej niż pierwotnie planowano. Pokazano w nim, jak można łączyć cele społeczne ze zrównoważonym wzrostem gospodarczym i zrównoważeniem środowiskowym, a także to, że dynamiczny rozwój obszarów wiejskich jest niezbędny dla wszystkich, w tym dla rolników i mieszkańców miast. W publikacji pokazano, w jaki sposób PROW zapewniają zarówno „twarde”, jak i „miękkie” wsparcie – inwestowanie w środki trwałe i ludzi, a także oferowanie ram umożliwiających społecznościom angażowanie się w rozwijanie własnych strategii na rzecz dynamicznego rozwoju obszarów wiejskich.

Zespół punktu kontaktowego ENRD

⁽³⁾ Pojęcie „gospodarka doświadczeń” odnosi się do konsumentów, którzy chcą nie tylko kupować produkty materialne, ale także zdobyć określone „doświadczenia” życiowe. Więcej informacji na ten temat oraz na temat możliwości dla obszarów wiejskich można znaleźć w Przeglądzie Obszarów Wiejskich UE nr 24 – Nowe spojrzenie na możliwości przedsiębiorczości na obszarach wiejskich, https://enrd.ec.europa.eu/publications/eu-rural-review-24-re-imagining-rural-business-opportunities_pl.

⁽⁴⁾ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_pl

⁽⁵⁾ https://ec.europa.eu/food/farm2fork_en

1. Usługi na obszarach wiejskich

Lepsza jakość infrastruktury i podstawowych usług wpływa na poprawę codziennego życia mieszkańców wsi i może stymulować nowe rozwiązania najważniejszych problemów, z którymi mierzą się społeczności wiejskie.

Ludność na obszarach wiejskich jest zwykle bardziej rozproszona niż w miastach, co może oznaczać, że koszt świadczenia usług dla klientów indywidualnych jest wyższy. Często wpływa to na ekonomikę usługodawców, zmniejszając ich zainteresowanie potencjalnymi klientami na terenach słabiej zaludnionych.

Gdy społeczności wiejskie decydują się połączyć siły, aby wypełnić luki w świadczeniu usług, mogą osiągnąć masę krytyczną ułatwiającą dokonywanie inwestycji, a PROW mogą pomóc im w osiągnięciu ich celów. Pomyślnie zrealizowane projekty mogą pobudzić nowe inwestycje i wielokrotnie ich skutki.

Na obszarach wiejskich Niemiec pięć sąsiadujących ze sobą społeczności połączyło siły, aby zabezpieczyć inwestycje, wykorzystując wsparcie w ramach EFRROW, aby zniwelować przepaść cyfrową (str. 5).

Na str. 6 można przeczytać, w jaki sposób chorwacka wieś wykorzystwała środki z EFRROW na rozbudowę swojej sieci wodociągowej, zapewniając odpowiedni dostęp do wody przedsiębiorstwom wiejskim i wszystkim mieszkańcom, a tym samym uruchamiając dalsze inwestycje publiczne, w tym na sąsiednich obszarach.

Dzięki inwestycjom w podstawowe usługi, modernizację infrastruktury lokalnej oraz wsparcie dla usługodawców prywatnych w ramach PROW powstaje więcej możliwości oferowania dostępnego i atrakcyjnego otoczenia dla przedsiębiorstw, które zaspokajają konkretne potrzeby lokalne.

W odpowiedzi na potrzeby klientów i przy wsparciu w ramach PROW rumuńskie laboratorium unowocześniło swoją działalność gospodarczą, aby świadczyć zintegrowane usługi weterynaryjne „w gospodarstwie” (str. 8).

Nowe technologie cyfrowe umożliwiają wprowadzanie innowacji społecznych, które służą świadczeniu lepszych usług na obszarach wiejskich. Mogą one również poprawić powiązania z obszarami miejskimi, jednocześnie aktywnie prowadząc do stworzenia bardziej zielonego, zdrowego i opiekuńczego społeczeństwa. Dzięki lepszemu dostępowi do internetu ludność wiejska może korzystać z takich technologii i na tym koncentruje się wsparcie w ramach PROW.

Zaangażowanie ludności lokalnej w procesy decyzyjne często pomaga lepiej określić potrzeby i możliwe rozwiązania. Najlepsze dostosowanie usług można często osiągnąć, włączając same społeczności wiejskie w ramach podejścia oddolnego.

Na obszarach wiejskich w Irlandii dzięki wsparciu w ramach PROW za pośrednictwem projektu LEADER udało się zakupić kombinezon do rehabilitacji neurologicznej, dzięki któremu pacjenci ze społeczności wiejskich mogą otrzymać pomoc w nauce ponownego chodzenia (str. 10).

Przykłady te pokazują, w jaki sposób wsparcie w ramach PROW może pomóc zrekompensować wyższy „koszt na osobę”, który utrudnia inwestycje, lub stymulować nowe podejścia do świadczenia usług na obszarach wiejskich. Takie inwestycje zwiększają gospodarczą i społeczną odporność obszarów wiejskich.

Obszary wiejskie w Niemczech na drodze do społeczeństwa gigabitowego

Aby zlikwidować przepaść cyfrową, pięć powiatów wiejskich w Niemczech wykorzystało środki z EFRROW na założenie przedsiębiorstwa zajmującego się infrastrukturą cyfrową.

Kassel, Schwalm-Eder, Waldeck-Frankenberg, Werra-Meißner i Hersfeld-Rotenburg to pięć powiatów wiejskich w regionie północnej Hesji w środkowych Niemczech. W porównaniu ze średnią w Niemczech obszar ten jest słabo zaludniony: na km² przypada 145 mieszkańców (średnia gęstość zaludnienia w kraju wynosi 235 mieszkańców na km²)⁽¹⁾.

Pomimo podejmowanych przez powiaty starań, w 2014 r. dostępność i jakość szybkich łącz szerokopasmowych w tych gminach była poniżej średniej niemieckiej. Oznaczało to, że większość obywateli i przedsiębiorstw nie mogła w pełni korzystać z możliwości, jakie daje społeczeństwo informacyjne.

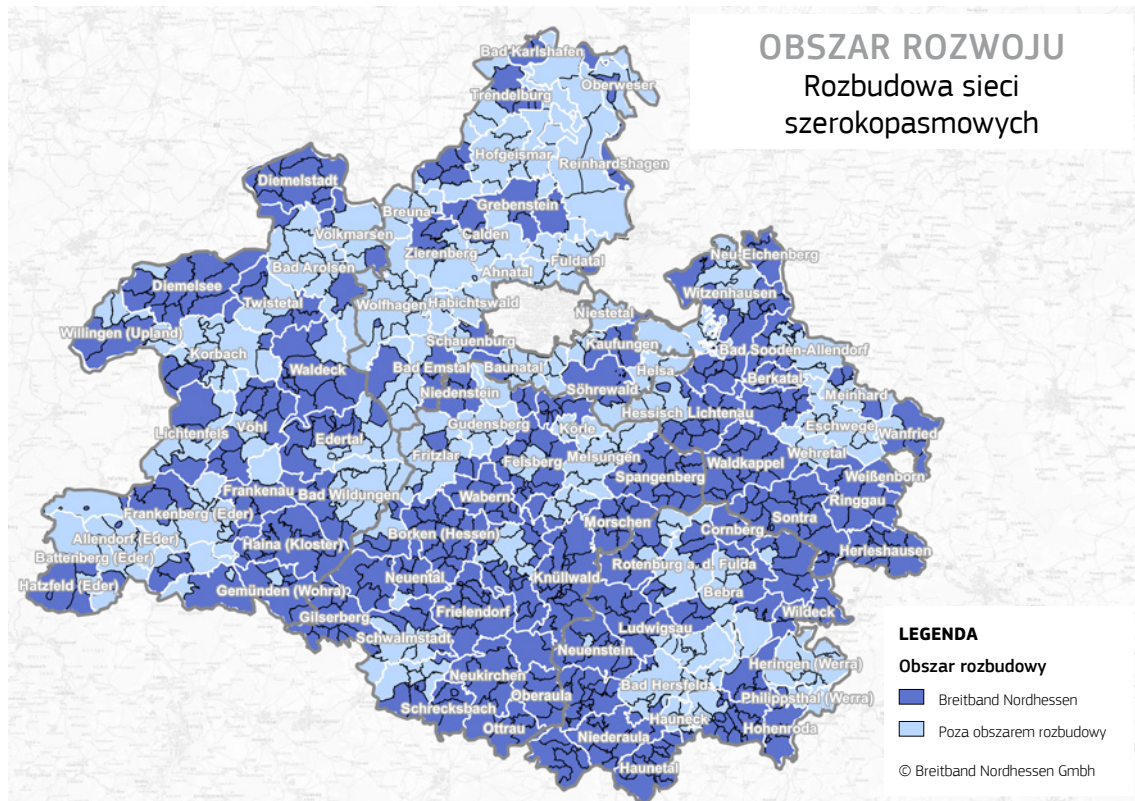
Te pięć powiatów stworzyło wspólnie przedsiębiorstwo infrastrukturalne Breitband Nordhessen GmbH (BNG), które następnie ogłosiło dwa zamówienia publiczne na wyznaczenie wykonawcy sieci światłowodowej, Weigand Bau GmbH, oraz operatora Netcom Kassel. Następnie złożyło wnioski o finansowanie z działania 7 –

Podstawowe usługi i odnowa wsi w ramach programu rozwoju obszarów wiejskich Hesji (PROW) na współfinansowanie 50 % kosztów infrastruktury pasywnej, w tym przewodów kablowych, włókna szklanego i szaf wielofunkcyjnych. Współfinansowanie z WIBank – Banku Rozwoju w Hesji oraz Europejskiego Banku Inwestycyjnego pozwoliło przedsiębiorstwu przygotować efektywny pod względem kosztów i zasobooszczędny model, dzięki któremu w 2015 r. otrzymało ono nagrodę European Broadband Award za najlepszy projekt w kategorii „obniżenie kosztów i współinwestowanie”.

„Breitband Nordhessen stanowi przykład najlepszych praktyk zarówno pod względem struktury organizacyjnej, jak i efektywnego finansowania pasywnych światłowodów doprowadzanych do domów, co zapewnia wysokiej jakości usługi na rzecz wiejskich gospodarstw domowych i MŚP.”

European Broadband Awards 2015

(1) Źródło: Eurostat, dane dotyczące gęstości zaludnienia (2018), <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00003/default/table?lang=en>.

Dzięki temu projektowi do szybkiego internetu podłączono już ponad 570 wsi w 90 gminach regionu północnej Hesji. Ponadto Breitband Nordhessen planuje rozbudowę na dodatkowych obszarach (zaznaczonych na mapie kolorem ciemnoniebieskim).

Na przestrzeni trzech lat ponad 570 wsi w regionie północnej Hesji uzyskało dzięki temu projektowi dostęp do szybkiego internetu.

Na przestrzeni trzech lat (od października 2016 r. do listopada 2019 r.) w ramach projektu ułożono odcinki światłowodów o długości 2 200 km i zainstalowano 1 400 szaf wielofunkcyjnych (MFG). W kwietniu 2017 r. dostęp do szybkiego internetu uzyskały miejscowości we wszystkich pięciu powiatach i obecnie ponad 570 wsi w 90 gminach regionu północnej Hesji ma połączenie z siecią.

W przygotowaniu jest dalsza rozbudowa sieci szerokopasmowych w regionie. BNG planuje podłączyć 90 regionalnych szkół do nowej sieci, która ma być finansowana ze środków nowego programu Federalnego Departamentu Transportu i Infrastruktury Cyfrowej.

Ten finansowany z PROW projekt zapoczątkował zwiększenie liczby inwestycji w infrastrukturę cyfrową w regionie Hesji, co stanowi postęp w kierunku „społeczeństwa gigabitowego” przewidzianego przez Komisję Europejską w strategii jednolitego rynku cyfrowego^(?). Przedsiębiorstwo to opracowało swoją „strategię gigabitową”, aby pomóc lokalnym gminom i miastom w regionie w udostępnianiu lokalnych szybkich sieci internetowych. Strategia ta będzie wytyczać kierunki dla wszystkich nowych inwestycji sieciowych na tym obszarze, w tym na obszarach mieszkalnych lub przemysłowych.

Nazwa projektu	Breitbandausbau Nordhessen
Rodzaj beneficjenta	Przedsiębiorstwo publiczne
Okres	2017–2020
Finansowanie	<ul style="list-style-type: none"> Budżet ogółem: 40,9 mln EUR Finansowanie z EFRROW: 20 mln EUR Finansowanie krajowe/regionalne: 20,9 mln EUR
Działanie w ramach PROW	M07 – Usługi podstawowe i odnowa wsi
Dodatkowe informacje	www.breitband-nordhessen.de
Kontakt	laurier@breitband-nordhessen.de

(?) <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/content/european-digital-strategy>

Poprawa zaopatrzenia w wodę na chorwackiej wsi

Dzięki finansowaniu z EFRROW nastąpiła poprawa publicznego zaopatrzenia w wodę na obszarach wiejskich Chorwacji, co zapoczątkowało dalsze inwestycje, które doprowadziły do poprawy usług i podniesienia poziomu jakości życia mieszkańców tego obszaru.

Reka jest małą wiejską osadą liczącą około 1,5 tys. mieszkańców w żupanii kopriwnicko-krizewczyńskiej w północnej Chorwacji. Jest to dynamiczne miejsce z aktywną społecznością działającą w różnych stowarzyszeniach i w klubie piłkarskim. Główną działalność gospodarczą stanowi rolnictwo oparte głównie na małych gospodarstwach rodzinnych i często łączone z pracą w pobliskiej Koprivnicy. Koprivnica jest prężnie rozwijającą się miejscowością turystyczną o wysokim standardzie życia, uważaną za krajowego lidera w skutecznym gospodarowaniu odpadami.

W ramach szerszego planu poprawy warunków życia w okolicach Koprivnicy gmina postanowiła dokończyć publiczną sieć wodno-kanalizacyjną w Rece. Sieć zbudowano w 1997 r., ale spośród 500 gospodarstw domowych w Rece 50 z nich nie było do niej podłączonych.

Publiczne przedsiębiorstwo wodociągowe Koprivničke vode Ltd. złożyło wniosek o finansowanie z działania 7 – Podstawowe usługi i odnowa wsi w ramach chorwackiego programu rozwoju obszarów wiejskich (PROW). Dzięki tym pieniądзом przedsiębiorstwo wybudowało nowy wodociąg o długości 2,3 km, który zapewnił dostęp do publicznej sieci wodno-kanalizacyjnej ostatnim 50 gospodarstwom domowym w Rece.

Poważne prace związane z projektem tej wielkości często powodują niedogodności dla zainteresowanych obywateli. W tym przypadku dzięki staraniom mediacyjnym lokalnej rady obywatelskiej mieszkańcy Reki ściśle współpracowali jednak z przedsiębiorstwem (Koprivničke vode Ltd.) zarówno na etapie budowy, jak i podczas bezpośredniego uzgadniania punktów przyłączeniowych.

© Koprivničke vode d.o.o.

Dzięki projektowi usprawniono publiczną sieć wodno-kanalizacyjną w Rece. Utorowano również drogę dla innego projektu finansowanego z EFROW, mającego na celu naprawę łączącej dwie wsie drogi, wzdłuż której przebiegają wodociągi.

„Jestem naprawdę zadowolona ze współpracy między organizatorem projektu a mieszkańcami Reki. Informacja o pracach dotarła z odpowiednim wyprzedzeniem do wszystkich mieszkańców, którzy z dużym entuzjazmem przyjęli ich realizację.”

Kristinka Mikulić,
przewodnicząca lokalnej rady obywatelskiej

Projekt zapoczątkował dalsze inwestycje publiczne w lokalną infrastrukturę mające poprawić dostęp do usług i warunki życia na tym obszarze wiejskim.

Koprivnica wsparła kolejny projekt przebudowy drogi NC 017 łączącej Rekę ze Starigradem, wzdłuż której przebiega wodociąg. Projekt ten był również

współfinansowany z działania 7 – Podstawowe usługi i odnowa wsi w ramach chorwackiego PROW. Wyremontowano drogę, dodano ścieżkę dla pieszych, ścieżkę rowerową i system oświetlenia ulic. Mieszkańcy mają teraz bezpieczniejszy i łatwiejszy dostęp do podstawowych usług, takich jak przedszkole, plac zabaw i urząd pocztowy, a także szkoły, kościoły, domy kultury i sklepy.

Dzięki tym pracom poprawiło się również połączenie między NC 017 a drogami krajowymi Koprivnica–Zagrzeb i Žlebice, dzielnicą Reki zamieszkiwaną przez rodziny romskie. W najbliższej przyszłości na tym terenie powstanie nowy plac zabaw dla dzieci, który ułatwi kontakty mieszkańców Žlebicz z resztą ludności.

W innych pobliskich miejscowościach również planuje się dalszą rozbudowę sieci wodno-kanalizacyjnej.

„Budowa wodociągu w Rece dała nam prawdziwy bodziec do dalszych działań służących modernizacji sieci wodociągowej i zwiększeniu jej bezpieczeństwa. Projekty te miały pozytywny wpływ na jakość życia użytkowników naszych instalacji i naszych współobywateli.”

Rzecznik Koprivničke vode Ltd.

© Koprivničke vode d.o.o.

Tutejsi mieszkańcy ściśle współpracowali z przedsiębiorstwem podczas prac budowlanych.

Nazwa projektu	Budowa sieci wodociągowej w osadzie Reka i Starigradzie
Rodzaj beneficjenta	Przedsiębiorstwo publiczne
Okres	2017
Finansowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Budżet ogółem: 88 907 EUR • Finansowanie z EFRROW: 71 832 EUR • Finansowanie krajowe/regionalne: 12 676 EUR • Środki prywatne: 4 399 EUR
Działanie w ramach PROW	M07 – Usługi podstawowe i odnowa wsi
Dodatkowe informacje	www.kcvode.hr
Kontakt	sonja.lovrencic@kcvode.hr

Świadczenie usług weterynaryjnych „w gospodarstwie” w Rumunii

Firma weterynaryjna wykorzystała środki z EFRROW na zakup mobilnego laboratorium, aby świadczyć usługi weterynaryjne u swoich klientów.

Usługi weterynaryjno-sanitarne są bardzo ważne dla osób i przedsiębiorstw zajmujących się chowem zwierząt oraz przetwarzających, przechowujących i wprowadzających do obrotu produkty pochodzenia zwierzęcego. Dotyczy to w szczególności obszarów wiejskich, gdzie często prowadzi się tego typu działalność.

Przedsiębiorstwo prywatne Laborvet rozpoczęło działalność w 2009 r., świadcząc usługi weterynaryjne na terenie okręgu Bacau. W 2011 r. uzyskało zezwolenie na prowadzenie działalności sanitarnej, a w 2015 r. rozszerzyło swoje usługi o bezpieczeństwo żywności.

Do klientów Laborvet należą przede wszystkim pobliscy hodowcy drobiu, trzody chlewnej i gołębi, zakłady spożywcze, przedsiębiorstwa zajmujące się handlem żywnością pochodzenia zwierzęcego i nie pochodzącą od zwierząt, a także firmy cateringowe, cukiernie i sklepy sprzedające naturalne produkty zdrowotne, żywieniowe i kosmetyczne. Wielu z tych klientów coraz częściej prosiło o poradę i szybszą diagnozę we własnej siedzibie. Usługa ta wymagała mobilnego laboratorium, jednak obecnie w Rumunii działa bardzo niewiele certyfikowanych mobilnych laboratoriów weterynaryjnych, ponieważ wymagają one specjalistycznego sprzętu i wyszkolonego personelu. Z mobilnych laboratoriów korzysta głównie sektor publiczny w sytuacjach interwencji w nagłych przypadkach, epidemii, kontroli w dziedzinie żywienia publicznego lub w celu wykrycia ewentualnego ogniska chorób zakaźnych.

Aby lepiej reagować na potrzeby swoich klientów, w 2016 r. kierownictwo Laborvet postanowiło ubiegać się o finansowanie z rumuńskiego programu rozwoju obszarów wiejskich (PROW) w ramach poddziałania 6.4 – Wsparcie inwestycji w tworzenie i rozwój pozarolniczej działalności.

© Laborvet Serv

Ta prywatna firma weterynaryjna wykorzystała środki z PROW, aby lepiej reagować na potrzeby swoich klientów dzięki rozszerzeniu działalności.

Dzięki temu finansowanemu z PROW projektowi stworzono nowe możliwości zatrudnienia dla miejscowej ludności.

Dzięki tym środkom firma kupiła mobilne laboratorium weterynaryjne wyposażone w niezbędny sprzęt do pobierania próbek, badania, diagnozowania i leczenia zwierząt hodowlanych i gospodarskich.

Laboratorium spełnia europejskie normy jakości i pozwala na pobieranie i transport próbek z gospodarstw lub gabinetów weterynaryjnych w optymalnych warunkach. Próbkę pobiera się na miejscu przy użyciu odpowiednich przyrządów i natychmiast bada, aby postawić wczesną diagnozę u klienta. W razie potrzeby próbki można dostarczyć do laboratorium w celu dalszych badań i rejestracji w bazie danych laboratorium. Ta usługa „od drzwi do drzwi” pozwala rolnikom zaoszczędzić czas i pieniądze. Laborvet obsługuje gospodarstwa rolne, ale współpracuje również z gabinetami weterynaryjnymi w całym okręgu Bacau.

„Nasze usługi kosztują trzy razy mniej niż usługi publiczne – oferujemy rozwiązanie »pakietowe« i wystawiamy fakturę, której rolnicy nie muszą płacić od ręki. Wyniki analiz są przekazywane szybciej niż w przypadku laboratoriów państwowych. Do wykrywania patogenów w żywności i paszy używamy automatycznej metody opartej na międzynarodowo uznanej technologii, która skraca czas analizy z 5 dni do 24 godzin!”

Rzecznik Laborvet

Finansowanie z PROW doprowadziło również do stworzenia miejsc pracy dla trzech osób posiadających doświadczenie w tej dziedzinie, którym brakowało jednak wymaganych świadectw. Laborvet przeszkolił je w zakresie czynności i technik laboratoryjnych, dzięki czemu mają teraz kwalifikacje do pracy w mobilnym laboratorium. Przedsiębiorstwo zatrudnia obecnie dziewięć osób.

Laborvet było pierwszym prywatnym laboratorium w północno-wschodniej części Rumunii, które świadczyło usługi weterynaryjno-sanitarne. Myślenie strategiczne i dobre zarządzanie pomogły przedsiębiorstwu dostosować się do potrzeb klientów, a finansowanie z EFRROW miało kluczowe znaczenie dla dywersyfikacji usług przedsiębiorstwa.

„Zdecydowanie polecam! Analizy przeprowadzono z zachowaniem ich wysokiej jakości, a laboratorium zaproponowało docelowe leczenie pod kątem wykrytych bakterii. Dziękuję i życzę wielu sukcesów w przyszłości!”

Sorin Iftime,
klient Laborvet

Nazwa projektu	Zintegrowane usługi weterynaryjne z wykorzystaniem mobilnego laboratorium
Rodzaj beneficjenta	Przedsiębiorstwo prywatne
Okres	2016–2017
Finansowanie	<ul style="list-style-type: none"> Budżet ogółem: 127 440 EUR Finansowanie z EFRROW: 97 492 EUR Finansowanie krajowe/regionalne: 17 204 EUR Środki prywatne: 12 744 EUR
Działanie w ramach PROW	M06 – Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej
Dodatkowe informacje	www.laborvet.ro
Kontakt	laborvetserv@yahoo.com

Innowacyjne i dostępne usługi rehabilitacyjne na obszarach wiejskich w Irlandii

Finansowanie z EFROW stworzyło nowe możliwości pacjentom, którzy doświadczyli udaru lub urazu rdzenia kręgowego na obszarach wiejskich w Irlandii, dzięki czemu rehabilitacja neurologiczna stała się bardziej sprzyjająca włączeniu i łatwo dostępna dla społeczności lokalnych.

Technologia oferuje nowe rozwiązania i daje nową nadzieję pacjentom wracającym do zdrowia po urazach rdzenia kręgowego, udarach lub urazach mózgu. Specjalistyczny sprzęt jest jednak drogi i wymaga specjalnych usług rehabilitacyjnych, tradycyjnie bardziej dostępnych w ośrodkach miejskich.

Na przykład egzoskielet robotyczny jest specjalnym rodzajem sprzętu, dzięki któremu pacjenci mogą poprawić swoje umiejętności stania i chodzenia, wykonując coraz większą liczbę kroków przy odpowiednim przesunięciu ciężaru. Jest to bardzo kosztowne. Organizacja non-profit No Barriers Foundation w Letterkenny Co. Donegal oferuje

© No Barriers Foundation

Dzięki finansowaniu z PROW No Barriers Foundation jest w stanie świadczyć tę usługę w cenie 30–60 EUR za zabieg. Ta niższa od rynkowej cena sprawia, że usługa jest bardziej sprzyjająca włączeniu, a jej wartość dodana polega na tym, że pacjenci z obszarów wiejskich mogą korzystać z rehabilitacji blisko domu.

Od lutego 2020 r. w ramach programu pilotażowego projektu dostęp do egzozszkieletu miało ponad 40 pacjentów poruszających się na wózkach inwalidzkich.

pacjentom z lokalnych obszarów wiejskich możliwość rehabilitacji we własnym otoczeniu. Decydując się na zakup egzozszkieletu robotycznego, fundacja skorzystała z potencjalnego wsparcia w ramach projektu LEADER za pośrednictwem Donegal Local Development.

Fundacja utworzyła szereg podkomisji, w tym komisję ds. pozyskiwania funduszy. W grudniu 2016 r. rozpoczęła zbiórkę pieniędzy pod nazwą „Positive Steps”, która zmobilizowała lokalną społeczność i pozwoliła zebrać 25 % łącznych kosztów egzozszkieletu robotycznego Ekso Bionics. Kwota ta uzupełniła finansowanie z działania 19 „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy Leader (DLAL)” irlandzkiego programu rozwoju obszarów wiejskich (PROW).

Fundacja utworzyła również komisję ds. świadczenia usług, w skład której weszli fizjoterapeuci, terapeuci zajęciowi oraz miejscowy lekarz podstawowej opieki zdrowotnej, mający nadzorować rozwój usług. Część środków z PROW wykorzystano na opłacenie prowadzonego przez producenta egzozszkieletu – przedsiębiorstwo Ekso Bionics – szkolenia czterech dyplomowanych fizjoterapeutów, aby mogli świadczyć usługi w Donegal od 2018 r.

Lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej, konsultantów szpitalnych, pielęgniarki środowiskowe i inne zainteresowane strony poproszono o kierowanie pacjentów potrzebujących urządzenia do fundacji. Na przestrzeni trzech miesięcy od uruchomienia programu skierowań w styczniu 2019 r. osiągnięto pełen poziom wykorzystania urządzenia (30 zabiegów tygodniowo).

Egzozszkielet jest jednym z zaledwie trzech egzozszkieletów dostępnych dla ogółu społeczeństwa w Irlandii i jednym z zaledwie 300 na całym świecie. Ani prywatni świadczeniodawcy, ani państwowy Health Service Executive (HSE, organ ds. służby zdrowia) nie byłyby w stanie świadczyć takiej usługi. Dzięki finansowaniu z PROW No Barriers Foundation jest w stanie świadczyć tę usługę w cenie 30–60 EUR za zabieg, w zależności od długości zabiegu. Ta niższa od rynkowej cena sprawia, że usługa jest bardziej sprzyjająca włączeniu, a jej

wartość dodana polega na tym, że pacjenci z obszarów wiejskich mogą korzystać z rehabilitacji blisko domu.

„Projekt Ekso Bionics Exoskeleton jest bardzo innowacyjny, ponieważ po raz pierwszy tego typu zaawansowany technologicznie sprzęt jest dostępny na naszym obszarze LEADER.”

Frank Kelly,
Donegal Local Development

Usługa jest obecnie samofinansująca, a do jej świadczenia zatrudniono dwóch pełnoetatowych pracowników oraz czterech podwykonawców w niepełnym wymiarze godzin, którzy pracują na potrzeby projektu w zależności od potrzeb.

Od początku projektu fundacja zorganizowała kampanię medialną, seminaria edukacyjne i uczestniczyła w konferencjach, aby wypromować projekt i dostępność urządzenia dla potrzebujących. Pojazd przystosowany do przewozu wózków inwalidzkich pomaga w transporcie egzozszkieletu w całej północno-zachodniej Irlandii.

Od lutego 2020 r. w ramach programu pilotażowego projektu dostęp do egzozszkieletu miało ponad 40 pacjentów poruszających się na wózkach inwalidzkich. Z jego pomocą pacjenci z wiejskiej społeczności Donegal wykonali łącznie 950 tys. kroków.

Jest to pierwszy tego rodzaju projekt w Irlandii i może służyć jako wzorzec dla kolejnych projektów. Pracownicy No Barriers Foundation uważają, że projekt ten można powielić, jeśli dysponuje się odpowiednim zespołem, wsparciem społeczności i wystarczającym finansowaniem. Plany na przyszłość obejmują dalsze testowanie zasięgu usługi, zatrudnienie dodatkowych pracowników w pełnym wymiarze czasu pracy, oferowanie pacjentom usług psychologicznych oraz dodatkowe zajęcia grupowe.

Nazwa projektu	Zakup bionicznego kombinezonu rehabilitacyjnego z egzozszkieletem
Rodzaj beneficjenta	NGO
Okres	2018
Finansowanie	<ul style="list-style-type: none"> Budżet ogółem: 161 380 EUR Finansowanie z EFRROW: 121 035 EUR Finansowanie krajowe/regionalne: 40 345 EUR
Działanie w ramach PROW	M19 – LEADER/CLLD
Dodatkowe informacje	www.nobarriers.ie
Kontakt	johnnyloughrey2000@yahoo.co.uk

2. Zatrudnienie na obszarach wiejskich

Obszary wiejskie często zapewniają zdrowsze otoczenie biznesu przy niższych kosztach, takich jak koszty gruntów i powierzchni biurowych. Przedsiębiorstwa prowadzące działalność na obszarach wiejskich mogą jednak doświadczać pewnych ograniczeń ze względu na położenie geograficzne, warunki demograficzne oraz dostęp do wykwalifikowanej siły roboczej, infrastruktury i innych zasobów. Programy rozwoju obszarów wiejskich (PROW) mogą pomóc w przekształceniu takich wyzwań w możliwości, a pomagając w uatrakcyjnieniu lokalnego otoczenia biznesu i nadaniu mu bardziej zrównoważonego charakteru, mogą z kolei wspierać zatrudnienie na obszarach wiejskich.

Internet i inne technologie cyfrowe stwarzają nowe możliwości dla przedsiębiorstw i przedsiębiorców na obszarach wiejskich, podobnie jak nowo powstające sektory, takie jak zielona gospodarka, biogospodarka, gospodarka doświadczeń i gospodarka lokalna ⁽¹⁾. Oprócz tworzenia nowych możliwości dostarczania towarów i świadczenia usług technologie cyfrowe przyczyniają się również do powstawania nowych źródeł finansowania, takich jak finansowanie społecznościowe.

Połączenie tych możliwości z alternatywnymi źródłami finansowania może prowadzić do rozwoju biznesu. Oznacza to, że istnieje znaczny potencjał zwiększenia rentowności obecnych miejsc pracy, tworzenia nowych miejsc i zachęcania ludzi – w tym osób młodych – do mieszkania i pracy na obszarach wiejskich.

We Francji grupa dziesięciu agronomów założyła spółdzielnię rolniczą, twórczo łącząc źródła finansowania, w tym EFRROW (str. 13).

Nie wszystkie przedsiębiorstwa na obszarach wiejskich mają związek z rolnictwem. Społeczności wiejskie zarówno produkują, jak i wykorzystują szeroką gamę towarów i usług. Czasami nawet tradycyjne przedsiębiorstwa, które chcą się rozwijać, mogą potrzebować wsparcia w ramach PROW.

Na str. 14 można przeczytać, w jaki sposób słowacka piekarnia z powodzeniem wykorzystała finansowanie z EFRROW, aby rozszerzyć i wzmocnić swoją działalność.

Dla regionalnego potencjału biznesowego i lokalnej przedsiębiorczości korzystne może być również stworzenie

sieci, w której przedsiębiorstwa zraszają się, aby się wzajemnie wspierać.

Na str. 16 przedstawiono przykład z obszarów wiejskich w Austrii, który pokazuje, w jaki sposób sieć przedsiębiorstw zwiększa lokalne zatrudnienie.

PROW, a w szczególności metoda LEADER, umożliwiają społecznościom lokalnym opracowywanie rozwiązań lokalnych wyzwań. Rozwiązania te często mogą mieć wiele pozytywnych skutków, na przykład rozpoczęcie świadczenia usług, które tworzą nowe możliwości zatrudnienia, ale także przyczynianie się do tego, aby społeczności stały się bardziej sprzyjające włączeniu.

Społeczność wiejska na Litwie korzystała z finansowania z wielu źródeł w ramach projektu LEADER, aby przekształcić opuszczony budynek w dom dla osób starszych, tworząc nowe miejsca pracy i usługę, która przynosi korzyści całej społeczności (str. 18).

Przykłady te ilustrują kilka różnych sposobów, w jaki można wykorzystać wsparcie w ramach PROW, aby pomóc w utrzymaniu istniejących miejsc pracy i stworzeniu nowych możliwości zatrudnienia na obszarach wiejskich. Działania te zwiększają atrakcyjność życia i pracy poza dużymi obszarami miejskimi, przyczyniając się do utrzymania społeczności wiejskich, a nawet pomagając im się rozwijać, co z kolei sprawia, że takie obszary stają się bardziej atrakcyjnym rynkiem dla dużych i małych prywatnych usługodawców.

⁽¹⁾ W ramach gospodarki lokalnej dokonuje się analizy strategii, które sprawiają, że miejsce staje się atrakcyjne dla nowych mieszkańców, co z kolei przynosi korzyści lokalnej gospodarce. Definicje różnych rodzajów gospodarek na obszarach wiejskich można znaleźć w Przeglądzie Obszarów Wiejskich UE nr 24 – Nowe spojrzenie na możliwości przedsiębiorczości na obszarach wiejskich, https://enrd.ec.europa.eu/publications/eu-rural-review-24-re-imagining-rural-business-opportunities_pl.

Założenie spółdzielczego gospodarstwa ekologicznego we Francji

Grupa młodych agronomów wykorzystała środki z EFRROW, aby stworzyć spółdzielcze gospodarstwo ekologiczne, w którym mieszkają i pracują. Ciężka praca, pasja i kreatywność sprawiają, że projekt ten jest przykładem udanego przedsięwzięcia związanego z prowadzeniem działalności na obszarach wiejskich.

© La Tournerie

Współpraca ma wiele zalet, ale czasami może również okazać się trudna. Aby rozwiązywać praktyczne problemy, spółdzielnia La Tournerie wykorzystuje kreatywne myślenie.

W 2012 r. grupa dziesięciu młodych agronomów, którzy studiowali razem w Wyższej Szkole Rolniczej w Lille, postanowiła stworzyć wspólne gospodarstwo rolne i razem zamieszkać. Jedni interesowali się ogrodami towarowymi lub hodowlą zwierząt gospodarskich, inni chcieli produkować chleb, ser i piwo. Większość członków grupy dorastała w miastach i niewielu z nich miało rodziców, którzy byli rolnikami. Wszyscy zgadzali się co do jednego motywu przewodniego: współpracując, można osiągnąć lepszą jakość życia niż pracując w pojedynkę.

Szukając inspiracji, w 2013 r. grupa odwiedziła spółdzielnię rolniczą w Mayenne w północno-zachodniej Francji. Spółdzielcza organizacja gospodarstwa opierała się na dzieleniu się umiejętnościami i dyżurach w weekendy, co dawało możliwość zastąpienia każdej osoby w dowolnej chwili. Model ten wykazał, że nawet w gospodarstwie rolnym można osiągnąć właściwą równowagę między życiem zawodowym a prywatnym, co przekonało grupę do rozpoczęcia własnego projektu.

„Wszyscy byliśmy przyzwyczajeni do życia rodzinnego z wakacjami, wolnymi weekendami i rodzicami, którzy mieli dla nas czas. Chcieliśmy, aby rolnictwo stało się naszym biznesem, bez konieczności poświęcenia wszystkiego dla naszej pracy. W tej spółdzielni chodziło o to, aby prowadzić działalność zawodową, jednocześnie mając trochę wolnego czasu – co jest generalnie niemożliwe w konwencjonalnym rolnictwie.”

Pierre David, piekarz,
współzałożyciel La Tournerie

Dwóch członków grupy założyło „bazę” w małym gospodarstwie rolnym i wkrótce dołączyły do nich pozostałe osoby. Idea spółdzielni rolniczej zaczęła nabierać kształtów.

Grupa przeszła szkolenie w Izbie Rolniczej i z powodzeniem złożyła wniosek o finansowanie w ramach działania 6 – Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej francuskiego krajowego ramowego programu rozwoju obszarów wiejskich (PROW). Każdy członek grupy otrzymał również 22 400 EUR z krajowego programu „Dotation Jeunes Agriculteurs” („Pomoc dla młodych rolników”), który jest przeznaczony dla osób młodych (poniżej 40. roku życia), które po raz pierwszy zaczynają prowadzić gospodarstwo rolne.

Grupa kreatywnie ominęła główną przeszkodę utrudniającą rozpoczęcie działalności rolniczej, jaką jest dostęp do ziemi. Otrzymali pomoc od Terres de Liens, organizacji pozarządowej, która kupuje ziemię, która może stracić przeznaczenie do celów rolniczych, i dzierżawi ją rolnikom zajmującym się rolnictwem lokalnym, ekologicznym i o ludzkim wymiarze. Łącząc różne źródła finansowania z finansowaniem społecznościowym, grupa kupiła La Tournerie wraz z 83 hektarami ziemi od właścicieli, którzy mieli przejść na emeryturę.

Spółdzielnia rolnicza rozpoczęła swoją działalność w 2015 r. Cztery hektary ziemi, z których 4 500 m² zajmują szklarnie, przeznaczono na ekologiczne ogrody towarowe. Poza trzodą chlewną są tu także krowy i kozy mleczne, rzemieślnicza wytwórnia serów oraz 20 hektarów gruntów przeznaczonych pod uprawę ekologicznych zbóż stanowiących surowiec do produkcji chleba, piwa i pasz dla trzody chlewnej.

W gospodarstwie produkuje się sezonowe owoce i warzywa, różne produkty mleczne, w tym sery, chleb na zakwasie, piwo rzemieślnicze i mięso wieprzowe. Chociaż początkowo wielkość produkcji była skromna, spółdzielczy model rolnictwa zróżnicowanego oznaczał, że na przestrzeni dwóch lat było ono w stanie osiągnąć pełną zdolność produkcyjną.

© La Tournerie

Dzięki produktom ekologicznym, sklepowi i lokalnej kawiarni La Tournerie wnosi powiew świeżości do okolicznych wsi.

W czerwcu 2015 r. spółdzielnię rolniczą oficjalnie zatwierdzono jako *Groupement Agricole d'Exploitation en Commun* (GAEC). Jest to rodzaj rolniczej grupy społeczeństwa obywatelskiego, której celem było pierwotnie umożliwienie wspólnego prowadzenia działalności rolniczej w warunkach porównywalnych z warunkami, jakie panują w gospodarstwach rodzinnych. Partnerstwo to opiera się na zasadzie, że członkowie pracują razem, sprzedają wspólnie wytworzone produkty i otrzymują wynagrodzenie co najmniej na poziomie minimalnego wynagrodzenia krajowego.

Współpraca ma wiele zalet, ale czasami może również okazać się trudna. Spółdzielnia w La Tourmerie podeszła kreatywnie do rozwiązywania problemów, takich jak przydzielanie zadań, współdzielenie przestrzeni i łączenie dochodów, ciągle wypróbując różne podejścia i tworząc nowe.

Cotygodniowe spotkania grupowe w gospodarstwie rozpoczynają się od „badania nastroju” służącego określeniu atmosfery w spółdzielni, a celem spotkań filozoficznych jest omówienie poważnych kwestii bez presji podejmowania decyzji. Te możliwości formalnej wymiany, których celem nie jest osiągnięcie konsensusu, rodzą nowe pytania i pobudzają indywidualne myślenie o kierunku projektu.

La Tourmerie jest obecnie przykładem doskonale prosperującego przedsięwzięcia biznesowego na obszarach wiejskich. Na terenie La Tourmerie otwarto sklep, a także

kawiarnię środowiskową (*café associatif*), w której członkowie spółdzielni sprzedają własne piwo i organizują regularne koncerty. W szybko wyludniającym się regionie La Tourmerie wnosi powiew świeżości do okolicznych wsi. Model biznesowy tego projektu, opracowany przy wsparciu PROW, może być przykładem dla innych początkujących rolników, którzy chcą zajmować się rolnictwem w wyludniających się regionach Europy.

Nazwa projektu	La Tourmerie
Rodzaj beneficjenta	Spółdzielnia rolnicza (franc. <i>Groupement Agricole d'Exploitation en Commun</i> – GAEC)
Okres	2015–2017
Finansowanie	<ul style="list-style-type: none"> Budżet ogółem: 563 000 EUR Finansowanie z EFRROW: 224 000 EUR Finansowanie krajowe/regionalne: 339 000 EUR
Działanie w ramach PROW	M06 – Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej
Dodatkowe informacje	https://www.facebook.com/Vendredisfestifs/
Kontakt	thomas.gibert@hotmail.fr

Zwiększenie konkurencyjności produkowanego lokalnie słowackiego chleba

Dzięki finansowaniu z EFRROW znajdująca się w słowackiej wsi piekarnia zwiększyła produkcję wysokiej jakości chleba i wypieków, tworząc nowe miejsca pracy i poprawiając efektywność energetyczną procesu.

Ján Bobro założył swoją piekarnię w 1998 r. w Hriňová w środkowej Słowacji. W piekarni pracowało sześć osób, które produkowały kilka rodzajów domowego chleba i tradycyjne wypieki.

Dzięki jakości produkcji piekarnia zyskała wielu klientów, w tym sklepy z pobliskich miejscowości, a także pensjonaty i hotele z okolicznego regionu górskiego Podpol'anie.

Przedsiębiorstwo odniosło tak duży sukces, że stopniowo zwiększało i dywersyfikowało produkcję, zatrudniając do 46 osób w pełnym wymiarze czasu pracy w najgorętszych okresach roku. Jak wiele lokalnych przedsiębiorstw piekarnia Hriňová musiała konkurować jednak z dużymi detalistami i sieciami supermarketów, które sprzedają tanie mrożone pieczywo.

Aby zwiększyć zdolność produkcyjną i konkurencyjność swojego przedsiębiorstwa, jednocześnie zachowując wysokie normy jakości, w 2016 r. Ján Bobro postanowił zainwestować w modernizację i innowacyjność swojego sprzętu. Działanie 4 – Inwestycje w środki trwałe słowackiego programu rozwoju obszarów wiejskich (PROW) zapewniło nieocenioną możliwość rozwoju tego lokalnego przedsiębiorstwa.

Ján Bobro przeznaczył te środki na remont i rozbudowę piekarni oraz na zakup nowych maszyn i nowego sprzętu. Projekt przygotowano starannie z pomocą architekta, a lokalną firmę budowlaną wybrano w drodze postępowania o udzielenie zamówienia publicznego.

Prace budowlane trwały około 12 miesięcy, a powierzchnia produkcyjna zwiększyła się z 593 do 1 541 m². Budynek posiada teraz również większą powierzchnię przygotowywania do wysyłki i powierzchnię magazynową.

Kupiono 11 nowych maszyn, w tym nowe piece, zwijarkę i półautomat do produkcji pączków. Nowy sprzęt pozwolił unowocześnić proces produkcji, ułatwiając pracownikom wykonywanie pracy, poprawiając jakość produktów i zwiększając wielkość produkcji.

W piekarni zamontowano ponadto nowe urządzenie do odzyskiwania ciepła, dzięki czemu koszt energii zmalał o około 20 %.

Dzięki realizacji tego projektu na przestrzeni trzech lat liczba nowych pełnoetatowych stanowisk wzrosła z czterech początkowo utworzonych miejsc pracy do 13. W piekarni Hriňová zatrudnionych jest obecnie 59 osób na pełnym etacie oraz sześć dodatkowych osób pracujących w niepełnym

© Bakery Hriňová

Dzięki realizacji tego projektu finansowanego z PROW na przestrzeni trzech lat utworzono 13 nowych pełnoetatowych miejsc pracy. Roczny obrót tego przedsiębiorstwa prowadzącego działalność na obszarze wiejskim wzrósł z 1,8 mln EUR w 2017 r. do 2,3 mln EUR w 2019 r.

wymiarze czasu pracy w okresach największego obłożenia pracą.

Piekarnia wytwarza 2 tony produktów dziennie, a w jej ofercie znajduje się 60–70 różnych produktów. Piekarnia jest otwarta od poniedziałku do soboty i funkcjonuje w trzymianowym systemie pracy.

Odnotowano szybki wzrost sprzedaży, a roczny obrót wzrósł z 1,8 mln EUR w 2017 r. do 2,3 mln EUR w 2019 r.

„Bez wsparcie z EFRROW realizacja tej inwestycji zajęłaby nam 10–15 lat i nie byłibyśmy w stanie zwiększyć produkcji na taką skalę. Dzięki finansowaniu z EFRROW mogliśmy rozszerzyć działalność w parę lat. Była to nieoceniona pomoc!”

Ján Bobro,
właściciel piekarni Hriňová

Piekarnia Hriňová otworzyła siedem nowych sklepów i obsługuje wiele sklepów spożywczych i restauracji w regionie, a także spółdzielnie i dużych sprzedawców detalicznych, takich jak supermarket BILLA. Plany piekarni obejmują dalszą obsługę klientów w regionie, gwarantując, że jej produkty będą zawsze świeże, oraz kontrolując koszty dystrybucji.

Nazwa projektu	Bakery Hriňová – Investments to increase the competitiveness of a bakery business [Piekarnia Hriňová – inwestycje mające zwiększyć konkurencyjność przedsiębiorstwa piekarskiego]
Rodzaj beneficjenta	Przedsiębiorstwo prywatne
Okres	2016–2017
Finansowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Budżet ogółem: 1 992 842 EUR • Finansowanie z EFRROW: 822 047 EUR • Finansowanie krajowe/regionalne: 274 016 EUR • Środki prywatne: 896 779 EUR
Działanie w ramach PROW	M04 – Inwestycje w środki trwałe
Dodatkowe informacje	www.pekarenhrinova.sk
Kontakt	pekaren@pekarenhrinova.sk

Tworzenie sieci kontaktów stymuluje lokalne przedsiębiorstwa i zatrudnienie na obszarach wiejskich Austrii

Przykład projektu LEADER realizowanego w Austrii pokazuje, że dzięki zorganizowanej współpracy i tworzeniu sieci kontaktów między przedsiębiorstwami można promować innowacyjność, kreatywność i przedsiębiorczość (osób młodych), co przyczynia się do ożywienia gospodarczego obszarów wiejskich.

W powiecie Murtal położonym w kraju związkowym Styria w południowo-wschodniej części Austrii działalność prowadzi wiele lokalnych przedsiębiorstw z różnych sektorów. W 2009 r. prywatne przedsiębiorstwo Industrie und Wirtschaftsentwicklung Murtal Murau GmbH z siedzibą w Grazu skorzystało z finansowania ramach inicjatywy LEADER, aby założyć sieć o nazwie Kraft. Das Murtal („Silne powiaty Murau i Murtal”) zrzeszającą dziesięć lokalnych przedsiębiorstw. Sieć promuje wymianę doświadczeń w obszarach rozwoju zasobów ludzkich, a także współpracę gospodarczą i partnerstwa między przedsiębiorstwami a lokalnymi zainteresowanymi stronami.

Gdy nadszedł czas, by zrobić kolejny krok w Kraft. Das Murtal, ponownie okazało się, że idealnym rozwiązaniem jest skorzystanie z inicjatywy LEADER. Dwie lokalne grupy działania Holzwelt Murau i innovationsRegion Murtal, obie z siedzibą w Styrii Górnej, połączyły siły i pomogły rozszerzyć sieć dzięki finansowaniu w ramach działania 19 austriackiego programu rozwoju obszarów wiejskich (PROW) w ramach inicjatywy LEADER.

W latach 2016–2018 Kraft. Das Murtal rozszerzyło swoją strukturę z myślą o przyspieszeniu i intensyfikacji

procesu regionalnej współpracy w środowisku lokalnych przedsiębiorstw, zwiększeniu regionalnej i społecznej odpowiedzialności lokalnych przedsiębiorstw oraz promowaniu zatrudnienia w regionie.

Dzięki projektowi powstała formalna sieć lokalnych przedsiębiorstw zrzeszająca zarówno indywidualnych przedsiębiorców, MŚP, jak i większe przedsiębiorstwa. Do tej pory w sieci aktywnie działa ponad 80 przedsiębiorstw zatrudniających łącznie 7 tys. pracowników.

Projekt ułatwia tworzenie sieci kontaktów wśród przedsiębiorstw z różnych sektorów gospodarki od rzemiosła po usługi, badania i rozwój. W ramach formalnych i nieformalnych kontaktów przedsiębiorstwa dzielą się dobrymi praktykami, omawiają zrównoważony rozwój społeczny, środowiskowy i gospodarczy oraz wspierają nowe koncepcje biznesowe. Spośród uczestniczących przedsiębiorstw wybiera się przedsiębiorstwa pełniące funkcję „mentora” i odpowiedzialne za konkretne projekty opracowywane w ramach sieci. Tego rodzaju mentoring okazał się czynnikiem sukcesu projektu.

Przedsiębiorstwa inwestują w odpowiedzialność społeczną i dobrostan swoich pracowników – ramach tych działań

Jednym z celów projektu jest motywowanie osób młodych do pozostania w regionie.

© Kraft. Das Murtal

Młodzi pracownicy przedsiębiorstw będących członkami sieci są proszeni o przedstawianie pomysłów na działania. Takie podejście sprzyja rozwojowi kreatywności, przedsiębiorczości i innowacyjności, w szczególności wśród młodych pracowników.

utworzono między innymi platformę internetową promującą zdrowie i dobrostan w miejscu pracy.

Projekt obejmuje organizację działań szkoleniowych i wsparcie w zakresie lokalnego zatrudnienia ludzi młodych. Przykładowo 20 przedsiębiorstw dwa razy w roku organizuje dni pracy, których celem jest rekrutacja potencjalnych nowych pracowników.

Projekt przyczynia się do utrzymania kontaktów między przedsiębiorstwami a obywatelami, w szczególności w ramach działań organizowanych w szkołach i na uczelniach wyższych. Każdego roku działania prowadzone przez Kraft. Das Murtal są kierowane do 1,5 tys. uczniów i studentów oraz 200 nauczycieli, a także członków ogółu społeczeństwa. Sieć utrzymuje również kontakty z administracją publiczną i decydentami oraz promuje rozwój regionalny, występując w roli mediatora starającego się pogodzić różne interesy poszczególnych lokalnych zainteresowanych stron.

Kraft. Das Murtal współpracował z lokalnymi grupami działania w celu opracowania strategii rozwoju regionalnego, która stanowi element strategii rozwoju lokalnych grup działania, i określa lokalne potrzeby oraz sposoby ich zaspokojenia przez lokalne przedsiębiorstwa. Projekt obejmuje udział regionalnych zainteresowanych stron i koordynację ich działań w obszarze edukacji, infrastruktury, działalności gospodarczej i środowiska naturalnego.

Jednym z celów projektu jest motywowanie osób młodych do pozostania w regionie. W tym celu działania prowadzone w ramach projektu obejmują pomoc osobom młodym w znalezieniu pracy, budowanie świadomości lokalnych mocnych stron i szans na zatrudnienie w regionie, a także poprawę wizerunku regionalnych przedsiębiorstw jako atrakcyjnych pracodawców. Młodzi pracownicy przedsiębiorstw będących członkami sieci są proszeni o przedstawianie pomysłów na działania również w ramach

konkursów na koncepcje biznesowe. Takie podejście sprzyja rozwojowi kreatywności, przedsiębiorczości i innowacyjności, w szczególności wśród młodych pracowników, pod względem tworzenia nowych przedsiębiorstw i rozwoju już istniejących. Dzięki rozwijaniu współpracy między regionalnymi przedsiębiorstwami sieć wniosła wartość dodaną dla regionu.

„Gdyby nie nasze działania, znacznie więcej osób młodych masowo przenosiłoby się na obszary miejskie.”

Florian Hamper,
zastępca rzecznika prasowego Kraft. Das Murtal

Nazwa projektu	Kraft. Das Murtal – A network among businesses in the West Upper Styria [Kraft. Das Murtal – sieć przedsiębiorstw na zachodniej Styrii Górnej]
Rodzaj beneficjenta	Przedsiębiorstwo prywatne
Okres	2016–2018
Finansowanie	<ul style="list-style-type: none"> Budżet ogółem: 465 340 EUR Finansowanie z EFRROW: 148 909 EUR Finansowanie krajowe/regionalne: 37 227 EUR Środki prywatne: 279 204 EUR
Działanie w ramach PROW	Działanie 19 – LEADER
Dodatkowe informacje	https://kraft.dasmurtal.at/de/index.asp
Kontakt	kraft@dasmurtal.at

Zatrudnienie socjalne na litewskiej wsi

Litewska społeczność wiejska skorzystała z inicjatywy LEADER, aby rozwiązać problem podupadających usług społecznych i zarazem wejść do historii jako przykład sukcesu w obszarze zatrudnienia socjalnego.

Z gospodarką społeczną na obszarach wiejskich w Europie wiążą się znaczne możliwości pod względem tworzenia nowych miejsc pracy.

Podobnie jak wiele obszarów wiejskich w Europie w okolicach Kowna w centralnej Litwie obserwuje się zjawisko migracji wewnętrznej osób młodych. W wyniku tego zjawiska powstaje problem z zapewnieniem niezbędnej opieki nad osobami starszymi oraz zamykanie są szkoły i przestają być świadczone inne usługi publiczne.

Lokalna społeczność wyraźnie widziała potrzebę stworzenia domu dla osób starszych i wpadła na pomysł utworzenia domu opieki w budynku starej szkoły, która od wielu lat stała zamknięta. W tym celu mieszkańcy zwrócili się z prośbą o wsparcie do lokalnej grupy działania funkcjonującej w okręgu kowieńskim.

„Ze względu na wysoki poziom migracji wewnętrznej brak jest osób młodych mieszkających w okolicy, które mogłyby opiekować się swoimi krewnymi w starszym wieku. W ten sposób wpadliśmy na pomysł przekształcenia budynku starej, zamkniętej szkoły w dom opieki dla osób starszych. Realizacja tego projektu przyczyni się do poprawy jakości życia miejscowej ludności.”

Virginija Petrauskienė,
kierownik projektu

Lokalna grupa działania funkcjonująca w okręgu kowieńskim wspólnie z lokalną ludnością opracowały projekt LEADER. Grupa zaangażowała się w rozmowy z władzami rejonu miejskiego Kowno, które podjęły decyzję o ustanowieniu nowego domu opieki dla osób starszych. Lokalna grupa działania pomogła lokalnej ludności w uzyskaniu finansowania i potrzebnych pozwoleń od władz rejonu miejskiego.

Finansowanie z EFRROW wykorzystano na prace remontowe służące modernizacji budynku od zewnątrz oraz na zakup i montaż podstawowych elementów wyposażenia, takich jak winda dla wózków inwalidzkich łącząca partner z pierwszym piętrzem, przenośna wanna i meble medyczne.

Dzięki pomocy finansowej udzielonej w ramach inicjatywy LEADER i przez władze rejonu miejskiego Kowno w ramach projektu zdołano również zamontować panele fotowoltaiczne do grzania wody, wykonać dodatkową izolację i wymienić okna. Równoległe z projektem LEADER oddzielne środki z EFRR pokryły koszty remontu prawie całego wnętrza budynku.

Nowy ośrodek zapewnia zakwaterowanie dla 30 osób starszych oraz zatrudnienie w pełnym wymiarze czasu pracy dla 18 lokalnych mieszkańców. Są to różne stanowiska pracy, a jednym z zadań nowych pracowników

Lokalna grupa działania funkcjonująca w okręgu kowieńskim wspólnie z lokalną ludnością opracowała projekt LEADER i pomogła lokalnej ludności w uzyskaniu finansowania i potrzebnych pozwoleń od władz gminy.

© Edmundas Mališauskas - Kaunas District Municipality

Głównymi beneficjentami będą starsze osoby będące rezydentami domu opieki oraz ich przyjaciele i krewni, którzy będą mogli ich odwiedzać i spędzać z nimi czas.

będzie aktywizacja starszych rezydentów i włączanie ich do życia lokalnej ludności wiejskiej. Autorzy projektu uważają, że z projektu skorzysta pośrednio albo bezpośrednio 400 osób. Głównymi beneficjentami będą starsze osoby będące rezydentami domu opieki oraz ich przyjaciele i krewni, którzy będą mogli ich odwiedzać i spędzać z nimi czas. Okoliczni mieszkańcy i pozostali członkowie lokalnej społeczności będą mogli korzystać z usług na rzecz lokalnej społeczności i brać udział w zajęciach lub imprezach organizowanych w budynku.

Kierownik projektu Virginija Petrauskienė wyjaśniła, że od początku celem było zapewnienie nie tylko opieki nad osobami starszymi, ale również „obecności przedstawicieli lokalnej społeczności w życiu naszych rezydentów”. W ten sposób rezydenci nadal będą członkami lokalnej społeczności i nie będą czuli się odizolowani.

„Projekt LEADER to jedno z kluczowych działań umożliwiających realizację projektów społecznych, w ramach których rozwiązuje się lokalne problemy we współpracy ze wszystkimi przedstawicielami społeczności.”

Ilona Javičienė,
krajowy koordynator programu LEADER
w Ministerstwie Rolnictwa

Na przykładzie tego projektu – w ramach którego inicjatywa LEADER ułatwia koordynację wsparcia, aby pomóc lokalnej społeczności w realizacji wniosków oddolnych – widać, jak innowacje w gospodarce

społecznej mogą prowadzić do pobudzenia zatrudnienia na obszarach wiejskich.

Nazwa projektu	Renovation of the building located at Knygnešio P. Varkalos street 26, Girininkai village [Remont budynku znajdującego się przy ul. Knygnešio P. Varkalos 26 w miejscowości Girininkai]
Rodzaj beneficjenta	Podmiot publiczny
Okres	2019–2021
Finansowanie	<ul style="list-style-type: none"> Budżet ogółem: 230 000 EUR Finansowanie z EFRROW: 156 400 EUR Finansowanie krajowe/regionalne: 27 600 EUR Środki prywatne: 46 000 EUR
Działanie w ramach PROW	Działanie 19 – LEADER
Dodatkowe informacje	<ul style="list-style-type: none"> https://www.facebook.com/pages/category/Personal-Blog/Roku-Gerove-320695738396862/ http://kaunorvvg.lt/en
Kontakt	roku.gerove@gmail.com

3. Społeczności wiejskie sprzyjające włączeniu

Włączenie społeczne to długofalowy proces, którego celem jest, by wszystkie grupy w danej społeczności czuły się doceniane i ważne. Proces ten wymaga zaspokajania różnych potrzeb danej społeczności oraz integracji słabszych grup, takich jak młodzież, kobiety, migranci, osoby niepełnosprawne i osoby starsze.

Najbardziej udane projekty są rezultatem połączenia możliwości licznych zainteresowanych stron oraz wykorzystania wsparcia z programów rozwoju obszarów wiejskich (PROW) w celu zaspokojenia powszechnych potrzeb.

Społeczności mogą zachęcać do podejmowania działań zbiorowych w celu określenia i wykorzystania możliwości, które pozwolą na poprawę warunków życia na swoich obszarach. PROW, a w szczególności inicjatywa LEADER, mogą pomóc w określeniu szczególnych potrzeb na szczeblu lokalnym, w ich zaspokojeniu za pośrednictwem dobrze ukierunkowanych środków oraz w powiązaniu zainteresowanych stron w celu zapewnienia bardziej skutecznych rozwiązań.

PROW mogą wspierać działalność taką jak rolnictwo społeczne, w ramach którego wykorzystuje się rolnictwo jako środek przeciwdziałania izolacji słabszych grup. W ramach takich projektów oferuje się rolnikom także interesujące możliwości dywersyfikacji dochodów.

Na str. 21 przedstawiono szczegółowe informacje na temat sposobu, w jaki społeczne gospodarstwo rolne w Walonii w Belgii z powodzeniem wykorzystuje fundusze w ramach PROW w celu wspierania rehabilitacji społecznej słabszych osób, szukając jednocześnie możliwości zróżnicowania działalności w ramach gospodarstwa rolnego.

Niekorzystna sytuacja demograficzna oraz słabszy rynek pracy mogą być szczególnymi wadami obszarów wiejskich. Jednym ze sposobów sprostania tym wyzwaniom jest zachęcanie osób młodych do życia i pracy na tych obszarach.

Celem projektu wspieranego przez PROW w Hiszpanii (str. 22) jest sprowadzenie młodzieży na obszary wiejskie w Hiszpanii.

Kluczowe jest podejście oparte na partnerstwie, stałej komunikacji i dyskusji między najważniejszymi zainteresowanymi stronami. Poza tym, że dialog podczas ustanawiania projektu służy do komunikacji, ciągły dialog między zainteresowanymi stronami może także stanowić nieodłączną część ciągłego powodzenia projektu, szczególnie w przypadku projektów, które „łączą kropki” między włączeniem społecznym a innymi celami gospodarczymi i środowiskowymi.

Społeczne gospodarstwo rolne w Niderlandach korzysta z niderlandzkich PROW, aby stymulować lokalną produkcję żywności i ograniczyć marnowanie żywności, oraz działa na rzecz zwiększenia świadomości lokalnych zainteresowanych stron (str. 24).

Cel, jakim są społeczności wiejskie sprzyjające włączeniu, wymaga zaspokojenia szeregu potrzeb, w tym integracji zróżnicowanych i słabszych grup. Wspieranie integracji migrantów jest jednym ze sposobów wykorzystania możliwości, jaką może zapewnić ta ogólnie słabsza grupa w walce z wyludnianiem się obszarów wiejskich.

Na str. 26 przedstawiono przykład transnarodowej współpracy w ramach inicjatywy LEADER, która wspiera wymianę dobrych praktyk dotyczących integracji migrantów na obszarach wiejskich w całej UE.

Istnieją pewne znaczne korzyści dla społeczności wiejskich sprzyjających włączeniu, zwłaszcza kiedy korzyści te obejmują możliwości i zatrudnienie, pozwalając jednocześnie rozwiązać lokalne problemy. Sprzyjające włączeniu i atrakcyjne obszary wiejskie to tętniące życiem miejsca życia i pracy, a PROW przyczyniają się do ich tworzenia.

Włączenie osób w trudnej sytuacji poprzez rolnictwo społeczne w Belgii

Wspaniałe wyniki, jeżeli chodzi o włączenie społeczne, osiągnięto w ramach projektu finansowanego ze środków EFRROW na obszarach wiejskich w Walonii w Belgii, a także utworowano drogę do szerszego uznania korzyści płynących z rolnictwa społecznego.

W szpitalu Centre Hospitalier L'Accueil w Lièrge od ponad 130 lat pomaga się w reintegracji społecznej pacjentów cierpiących na choroby psychiczne. W lutym 2017 r. szpital ten zdecydował się skorzystać z faktu, że znajduje się na obszarze wiejskim, i uruchomić projekt „Positive Agritude”, korzystając z finansowania w ramach poddziałania 16.9 walońskiego programu rozwoju obszarów wiejskich (PROW), którego celem jest wspieranie różnicowania rolnictwa i leśnictwa w sektorze zdrowia.

Za pośrednictwem tego projektu szpital oferuje pacjentom cierpiącym z powodu uzależnień, psychozy, depresji lub trudności w uczeniu się możliwość udziału w wolontariacie w wymiarze pięciu godzin tygodniowo w jednym z 26 pobliskich partnerskich gospodarstw rolnych.

Głównym celem programu jest reintegracja społeczna: przydzielenie słabszym osobom ważnej roli sprawia, że mają one lepsze samopoczucie, i zachęca je do integracji społecznej. Dzięki karmieniu zwierząt, zajmowaniu się ogródkiem warzywnym, naprawie ogrodzenia lub przycięciu żywopłotu uczestnicy mają kontakt z przyrodą, nawiązują przyjaźnie, czują się potrzebni i (na nowo) zdobywają pewność siebie.

Partnerstwo zawsze zaczyna się dobrowolnie dla obu stron. Etap adaptacji jest niezbędny, by ocenić, czy dana para się sprawdza. Jeżeli jest to konieczne, na prośbę którejkolwiek ze stron partnerstwo można w każdej chwili przerwać.

Dzięki finansowaniu w ramach PROW szpital był w stanie zatrudnić dwóch pełnoetatowych nadzorców: terapeutę zajęciowego i kierownika projektu. Odpowiadają oni za pośredniczenie w kontaktach między rolnikami a pacjentami, monitorowanie wsparcia dla pacjentów oraz rozwijanie sieci.

W chwili obecnej w programie bierze udział 23 pacjentów (21 mężczyzn i dwie kobiety).

Inicjatywa jest satysfakcjonująca zarówno dla pacjentów, jak i dla rolników. Życie zgodnie z rytmem ziemi i zwierząt ze stałym grafikem czynności oraz tygodniowym planem może dla każdego być źródłem dobrego samopoczucia. Dla osób słabszych jest ono szczególnie korzystne.

„Pozytywne skutki powrotu do podstaw i do natury są widoczne natychmiast. Pacjenci wychodzą ze swojej skorupki i więcej mówią. Są zadowoleni, że mogą wyjść ze szpitala, spod stałego nadzoru lekarzy, i stworzyć więzi z rolnikiem i jego rodziną, ale także ze zwierzętami.”

Manon Bernier,
kierownik projektu

©/15051

„Positive Agritude” to jeden z 15 projektów pilotażowych uruchomionych przez walońską sieć rozwoju obszarów wiejskich w celu wspierania rolnictwa społecznego.

Dobre samopoczucie pacjentów zaczyna zależeć w mniejszym stopniu od leków. Pacjenci rzadziej mają epizody psychotyczne i bóle głowy. Jedni chudną, inni przestają palić. W niektórych przypadkach korzyści terapeutyczne polegają na tym, że pacjenci na dobre wychodzą ze szpitala, a niektórzy nawet znajdują pracę, choć nie to jest głównym celem programu.

Również szpital odnosi korzyści z cotygodniowych wizyt w gospodarstwach rolnych, ponieważ pacjenci w wartościowy sposób spędzają czas poza instytucją, dzięki czemu pracownicy socjalni mają więcej czasu. Pacjenci biorący udział w programie potrzebują mniej leków, wymagają krótszego czasu hospitalizacji i często lepiej i szybciej dochodzą do zdrowia.

Oprócz korzyści dla pacjentów istnieją także korzyści dla rolników. Przyjęcie tymczasowego pomocnika nie tylko ogranicza obciążenie pracą i zmniejsza nieco poczucie samotności wpisane w życie gospodarstwa rolnego, ale także daje rolnikom możliwość wyjaśnienia komuś, na czym polega ich praca. Mogą oni dzięki temu również na nowo odkryć swoją rolę w społeczeństwie.

„Przekazywanie wiedzy jest satysfakcjonujące. Pewna kobieta będąca rolnikiem powiedziała raz, że karmienie cieląt stało się dla niej rutyną i dopiero kiedy tłumaczyła komuś innemu, jak to robić, zdała sobie sprawę z tego, jak bardzo lubi to robić.”

Manon Bernier,
kierownik projektu

„Positive Agritude” to jeden z 15 projektów pilotażowych dotyczących dywersyfikacji i rolnictwa społecznego, uruchomionych przez walońską sieć rozwoju obszarów wiejskich w ramach poddziałania PROW 16.9. W ramach tego poddziałania wspierani są rolnicy, leśnicy lub lokalne stowarzyszenia środowiskowe z odpowiednim doświadczeniem, pragnący nieść pomoc osobom słabszym i wspierać ich włączanie w społeczność przez praktyczne doświadczenia. Gospodarz odnosi korzyść ze wskazówek udzielanych przez publiczne usługi socjalne.

Rolnictwo społeczne postrzega się jako innowacyjny i zrównoważony sposób dywersyfikacji działalności rolniczej, który jednocześnie przyczynia się do osiągnięcia ogólnego celu, jakim jest włączenie społeczne słabszych grup. Pomysł polega na tym, że każdy rolnik, który chce rozwinąć tego typu partnerstwo, zostanie prawnie uznany oraz uzyska konkretny status, aby móc otrzymać dochód ze swojego zaangażowania.

Po trzech latach trwania projektu i osiągnięciu pewnych imponujących wyników zespół projektu „Positive Agritude” chce teraz zwiększyć liczbę uczestników projektu, wychodząc poza ściany szpitala. Ustanowiono partnerstwo z zespołem „w ruchu”, który zapewnia domową opiekę osobom cierpiącym z powodu chorób psychicznych lub uzależnienia, które nie są jednak hospitalizowane. Pacjenci ci mogliby być bardziej

niezależni, ale wciąż cierpią oni z powodu izolacji społecznej i mogliby odnieść korzyść z lepszej integracji ze społecznością.

„Pracujemy nad budowaniem mostów między szpitalami, osobami słabszymi i prawdziwym życiem. Lepsza integracja słabszych osób w społeczności to korzyść dla wszystkich.”

Clementine Ransy,
kierownik projektu

Nazwa projektu	Positive Agritude – a rural network for the social rehabilitation of vulnerable people [Positive Agritude – sieć na obszarach wiejskich na rzecz rehabilitacji społecznej osób słabszych]
Rodzaj beneficjenta	Szpital publiczny
Okres	2017–2019
Finansowanie	• Budżet ogółem: 491 500 EUR • Finansowanie z EFRROW: 258 037 EUR • Finansowanie krajowe/regionalne: 233 463 EUR
Działanie w ramach PROW	M16 – Współpraca
Dodatkowe informacje	www.isosl.be/communication/press.aspx
Kontakt	f.dehareng@isosl.be

Sprowadzanie młodzieży z powrotem na obszary wiejskie w Hiszpanii

Aby zrealizować cel, jakim jest wspieranie zatrudnienia ludzi młodych na obszarach wiejskich w Hiszpanii, w ramach projektu LEADER stworzono różne narzędzia i działania mające na celu zachęcanie młodych talentów do powrotu na swoje obszary po zakończeniu studiów.

Hiszpania należy do tych krajów Europy, które są najbardziej dotknięte wyludnieniem się obszarów wiejskich. Państwo to korzysta z programów rozwoju obszarów wiejskich (PROW) w celu propagowania zawodowych i osobowych możliwości rozwoju dla osób młodych oraz całego społeczeństwa na obszarach wiejskich. W myśl tych działań w ramach trwającego regionalnego PROW Katalonii osoby młode stanowią priorytet we wszystkich strategiach rozwoju lokalnego katalońskich lokalnych grup działania.

W 2017 r. Consorci GAL Alt Urgell-Cerdanya, konsorcjum składające się z 13 lokalnych grup działania, gmin i stowarzyszeń w Katalonii, wykorzystało finansowanie w ramach poddziałania 19.3 – działania w zakresie współpracy w ramach inicjatywy LEADER katalońskiego PROW – do stworzenia projektu „Odisseu”. Odyseusz był legendarnym greckim królem, który po zakończeniu

wojny trojańskiej przetrwał 10 lat prób i przygód, zanim wreszcie dotarł do swojego domu w Itace. Jego historia odzwierciedla (mniej dramatyczną) sytuację osób młodych z obszarów wiejskich, które jadą studiować w miastach, a potem trudno jest im wrócić do domu ze względu na brak możliwości zatrudnienia.

Wśród celów projektu znajduje się promowanie powracania osób młodych na obszary wiejskie oraz ich integracja zawodowa dzięki wspieraniu zatrudnienia ludzi młodych i przedsiębiorczości.

W ciągu jednego roku w ramach projektu opracowano różne zestawy działań ukierunkowane na różne grupy: osoby młode wciąż mieszkające na obszarach wiejskich, osoby młode, które wyjechały na studia lub do pracy na obszarach miejskich, lokalne przedsiębiorstwa, szerszy krąg odbiorców zainteresowanych przeprowadzką

(z powrotem) na obszary wiejskie oraz lokalnych rolników. Większość działań uruchomiono z myślą ich kontynuowania także po zakończeniu projektu. Wśród działań mających na celu dotarcie do uczniów szkół średnich i młodzieży uczestniczącej w szkoleniach zawodowych na danym obszarze były m.in. warsztaty w szkołach, wsparcie przedsiębiorczości osób młodych, sesje służące tworzeniu sieci kontaktów, dni informacyjne oraz wizyty w lokalnych przedsiębiorstwach. W działaniach tych wzięło udział ponad 2 tys. uczestników, którzy otrzymali także informacje na temat innowacyjnych przedsiębiorstw w swoich obszarach oraz na temat osób, które powróciły na wieś i odniosły sukces.

Dzięki kwestionariuszom i wywiadom w ramach projektu udało się zyskać wiedzę na temat tego, jakich zachęt potrzebują osoby młode, które wyjechały na studia lub do pracy na obszary miejskie, by wrócić na obszary wiejskie. Często przeprowadzano wywiady na stacjach kolejowych podczas niedzielnych podróży ludzi z powrotem do miast. Ich celem było sprawdzenie i podniesienie poziomu ich wiedzy na temat możliwości zatrudnienia i usług doradczych dostępnych w ich regionie. Wyniki tych wywiadów wykorzystano w celu opracowania dalszych działań w ramach projektu „Odisseu”.

W ramach projektu opracowano narzędzia służące ograniczeniu luki między przedsiębiorstwami, tj. potencjalnymi pracodawcami, a uniwersytetami z dużą bazą młodych lokalnych talentów. Rozwiązania obejmowały m.in. uruchomienie programu stażowego „Odisseu Practicum” oraz platformy internetowej „Retorna”.

Program stażowy jest programem płatnego stażu dla studentów uniwersytetów, którym oferuje się możliwość pracy w lokalnych przedsiębiorstwach, przy czym wynagrodzenie studentów opłacane jest po równo w ramach programu i przez przedsiębiorstwa przyjmujące. Liczba przedsiębiorstw uczestniczących w programie wzrosła z 11 w 2017 r. (pierwsza edycja) do 112 w 2019 r., a z płatnych staży skorzystało już ponad 170 młodych osób. W każdej edycji 12–25 % uczestników otrzymało po zakończeniu stażu ofertę co najmniej rocznej umowy z przedsiębiorstwami przyjmującymi.

© Odisseu

Ten projekt finansowany w ramach EFRROW ukierunkowany jest na osoby młode z obszarów wiejskich, które jadą studiować w miastach i którym może być trudno wrócić do domu ze względu na brak możliwości zatrudnienia.

W ramach platformy internetowej „Retorna” („Powrót”) pomaga się przedsiębiorstwom z obszarów wiejskich w zatrudnieniu lokalnych talentów przez skontaktowanie ich z młodymi specjalistami (poniżej 40. roku życia). Od 2016 r. na platformie zarejestrowało się ponad 360 osób – w większości kobiety – i co najmniej 20 lokalnych przedsiębiorstw zasubskrybowało usługę, w ramach której przedsiębiorstwa te otrzymują powiadomienie, kiedy profil użytkownika odpowiada jednej z ofert pracy danego przedsiębiorstwa.

Aby odpowiedzieć na potrzeby osób młodych, które chcą przeprowadzić się (z powrotem) na obszary wiejskie, w ramach projektu opracowano „Viure a rural” („Życie na wsi”) – internetową mapę ponad tysiąca lokalnych usług i możliwości w obszarach zatrudnienia, edukacji, zdrowia, mieszkalnictwa, sportu, kultury, wypoczynku, środowiska i mobilności.

„Rosnące zainteresowanie obszarami wiejskimi sprawia, że obszary te stają się bardziej proaktywne i dumne ze wszystkich zasobów, jakie mają do zaoferowania.”

Rzecznik programu „Odisseu”

Ponadto w ramach programu „Odisseu” przeprowadzono badanie dotyczące nowych uczestników w dziedzinie rolnictwa w Katalonii. Badanie to wykorzystano w celu zdefiniowania wyzwań i propozycji dotyczących promowania wymiany pokoleń w rolnictwie oraz wyregulowania innych działań w ramach projektu.

Narzędzia internetowe opracowane w ramach projektu oraz program stażowy w dalszym ciągu przynoszą wyniki, w tym wspieranie przedsiębiorczości i zwiększenie zdolności do zatrudnienia osób młodych oraz zaangażowania takich osób na ich obszarze wiejskim pochodzenia.

Nazwa projektu	Odisseu
Rodzaj beneficjenta	Lokalne grupy działania, gminy i stowarzyszenia
Okres	2017
Finansowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Budżet ogółem: 100 214 EUR • Finansowanie z EFRROW: 43 092 EUR • Finansowanie krajowe/regionalne: 57 122 EUR
Działanie w ramach PROW	M19 – LEADER/CLLD
Dodatkowe informacje	www.odisseujove.cat
Kontakt	info@odisseujove.cat

Bezodpadowe rolnictwo społeczne na obszarach wiejskich w Niderlandach

Projekt finansowany w ramach EFRROW realizowany na niderlandzkiej wsi łączy rolnictwo społeczne, wsparcie dla lokalnej produkcji żywności oraz ograniczenie marnowania żywności.

De Laarhoeve to prywatne społeczne gospodarstwo rolne ufundowane około 20 lat temu przez Judy Kerkhofs w Diessen w południowych Niderlandach. Celem gospodarstwa jest zatrudnianie osób, które cierpią na choroby psychiczne, oraz zapewnianie im znajomego i bezpiecznego środowiska, aby osoby te mogły wejść na rynek pracy, pracując na miarę swoich najlepszych możliwości. Pracowników szkoli się i wspiera, aby rozwinęli swój pełen potencjał, a gospodarstwo jest ogólnodostępne, by wspierać komunikację między pracownikami a klientami przychodzącymi na zakupy.

Tak samo jak inne społeczne gospodarstwa rolne, De Laarhoeve może poszczycić się wieloma historiami ludzi, którzy odnieśli sukces i których stan zdrowia poprawił się dzięki ich pracy w gospodarstwie rolnym. Pozytywne rezultaty obejmują mniejszy stres, mniej problemów behawioralnych oraz w niektórych przypadkach ograniczenie konieczności przyjmowania leków. Gospodarstwo zatrudnia 11 osób o specjalnych potrzebach, które niemniej jednak są w stanie pracować i których obecność w gospodarstwie wynika ze współpracy z instytucjami opieki zdrowotnej lub z lokalną gminą.

W ciągu ostatnich kilku lat w gospodarstwie rolnym przetwarzano produkty rolne – głównie owoce i warzywa z własnej uprawy oraz z okolicznych gospodarstw – które nie nadają się do wprowadzenia do obrotu ze względu na kształt, kolor, dojrzałość lub jakość. Pozwala to uniknąć marnowania żywności i umożliwia produkcję sosów i dżemów na niewielką skalę.

W 2016 r. właściciele De Laarhoeve zdecydowali się zwiększyć możliwości swojego gospodarstwa, jeżeli chodzi o przetwórstwo owoców i warzyw niższej jakości, oraz przekształcić je w produkty przetworzone (dżemy, zupy, chutney lub ragout) przeznaczone na sprzedaż na miejscu.

Gospodarstwo połączyło siły z trzema lokalnymi producentami rolnymi: producentem wiśni Akkerbouwbedrijf Verschuure CV, producentem organicznych pomidorów Aldo BV oraz producentem jaj Cooperatie Heibloem. W projekcie brały udział także sieć lokalnych rolników, ZLTO (formalnie rzecz biorąc, organizacja pozarządowa) oraz instytucja oświatowa Helicon (która później się wycofała i zastąpił ją Uniwersytet Nauk Stosowanych HAS w 's-Hertogenbosch).

Finansowanie w ramach poddziałania 16.1 – Ustanowienie grup operacyjnych EPI-AGRI w ramach niderlandzkiego programu rozwoju obszarów wiejskich – umożliwiło promotorowi projektu i jego partnerom opracować i stworzyć nowoczesną linię przetwórstwa spożywczego. Ta grupa operacyjna EPI otworzyła także kuchnię najnowszej generacji ze sprzętem wybranym z troską o bezpieczeństwo pracowników.

W trakcie realizacji projektu pojawiły się pewne wyzwania, w tym opóźnienia w płatnościach, które spowolniły cały proces i wymagały dodatkowej pracy administracyjnej. Produkcja w De Laarhoeve już się jednak zwiększyła i obejmuje trzy rodzaje działań.

Gospodarstwo rolne przetwarza swoje własne produkty rolnicze i sprzedaje te przetwory lokalnym sklepom.

© De Laarhoeve

Gospodarstwo rolne zatrudnia 11 osób o specjalnych potrzebach, które zajmują się także przetwarzaniem produktów rolnych.

© De Laarhoeve

Dzięki PROW projekt ten łączy rolnictwo społeczne, wsparcie dla lokalnej produkcji żywności oraz ograniczenie marnowania żywności.

Także lokalni producenci przynoszą swoje produkty, które nie są odpowiednie do wprowadzenia na rynek (na przykład wiśnie), aby je przetworzono i zapakowano w De Laarhoeve. Następnie producenci zabierają produkty (np. dżem wiśniowy) i sprzedają je z własną etykietą. Gospodarstwo De Laarhoeve obsługuje obecnie 16 lokalnych przedsiębiorstw rolniczych. Gospodarstwo to prowadzi produkcję także w imieniu innych klientów (np. lokalnych przedsiębiorstw przyjmujących) i zawsze wykorzystuje lokalne lub regionalne produkty.

Gospodarstwo współpracuje głównie z rolnikami zlokalizowanymi w południowej części Niderlandów (Brabancja Północna, Limburg, Zeeland, Gelderland) i ma zamiar przyciągnąć więcej okolicznych rolników, aby nawiązać z nimi współpracę. Zamiarem gospodarstwa jest wykorzystanie sprzętu dostępnego w gospodarstwie oraz zatrudnienie pracowników w celu wykorzystania ich pełnego potencjału, aby projekt był zrównoważony pod kątem finansowym.

De Laarhoeve zatrudnia w chwili obecnej 13 osób, ale chce zwiększyć zatrudnienie do 35 pracowników. Zamierza także zaangażować większą liczbę przedsiębiorstw logistycznych, detalistów i organizacji edukacyjnych, aby utworzyć trwałą sieć na rzecz ograniczenia marnowania żywności – jest to cel zgodny z unijną strategią dotyczącą biogospodarki oraz z celami unijnego Zielonego Ładu.

„Najważniejszym skutkiem pracy w gospodarstwie rolnym dla osób cierpiących z powodu choroby psychicznej jest to, że mają one cel i mogą być użyteczne dla społeczeństwa. Są bardziej wyciszone,

spokojniejsze w domu i cieszy je możliwość osobistego rozwoju. W niektórych przypadkach zmniejszyła się nawet ilość przyjmowanych leków.”

Judy Kerkhofs,
założycielka De Laarhoeve

Nazwa projektu	Rolnictwo społeczne i innowacje produktów
Rodzaj beneficjenta	Przedsiębiorstwo prywatne
Okres	2016–2019
Finansowanie	<ul style="list-style-type: none"> Budżet ogółem: 529 378 EUR Finansowanie z EFRROW: 117 412 EUR Finansowanie krajowe/regionalne: 117 412 EUR Finansowanie prywatne: 294 554 EUR
Działanie w ramach PROW	M16 – Współpraca
Dodatkowe informacje	<ul style="list-style-type: none"> www.delaarhoeve.nl https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/find-connect/projects/proeftuin-innovatie-streekproducten-brabant
Kontakt	info@delaarhoeve.nl

Wykorzystanie inicjatywy LEADER do wspierania integracji migrantów na obszarach wiejskich Europy

Projekt współpracy transnarodowej w ramach inicjatywy LEADER umożliwił 16 lokalnym grupom działania w czterech różnych krajach wymianę dobrych praktyk dotyczących sposobów, które umożliwią uczyńnię obszarów wiejskich bardziej atrakcyjnymi dla migrantów.

W ostatnich latach wzrosła liczba migrantów przybywających do Europy ze stref ogarniętych konfliktem. Mimo że ich pełna integracja nie nastąpi z dnia na dzień, ich włączenie może przynieść cenne możliwości dla obszarów wiejskich, w tym jako odpowiedź na wyludnianie się wsi. Wiele dobrych praktyk stosowanych jest na poziomie lokalnym, a transnarodowa współpraca, jaką umożliwia inicjatywa LEADER, może przyczynić się do pójścia o krok dalej.

16 lokalnych grup działania z Austrii, Finlandii, Niemiec i Szwecji – świadomych dobrej pracy, jaka jest prowadzona na obszarach wiejskich w tych krajach, oraz świadomych znaczenia wymiany dobrych praktyk – zdecydowało się uruchomić projekt dotyczący transnarodowej współpracy (projekt TNC), aby wzajemnie uczyć się na swoich doświadczeniach w zakresie włączenia społecznego migrantów z wykorzystaniem metody inicjatywy LEADER.

Po trzech transnarodowych spotkaniach partnerskich lokalne grupy działania podpisały w listopadzie 2016 r. umowę o współpracy zobowiązującą je do współpracy przez trzy lata z wykorzystaniem środków w ramach

poddziałania 19.3 – Działania odpowiednich programów rozwoju obszarów wiejskich (PROW) na rzecz współpracy w ramach inicjatywy LEADER.

W powstały w ten sposób projekt TNC „Określanie i wymiana dobrych praktyk” prowadzony przez finlandzką lokalną grupę działania Aisapari zaangażowało się siedem lokalnych grup działania z Austrii, siedem z Finlandii, jedna z Niemiec i jedna ze Szwecji. Każda z tych lokalnych grup działania kontaktowała się także z lokalnymi zainteresowanymi stronami, aby wiedza zdobyta dzięki projektowi była jak najszerszej rozpowszechniana.

Celem projektu była wymiana dobrych praktyk dotyczących integracji oraz ustalenie, w jaki sposób migracja może generować wartość dodaną dla obszarów wiejskich. Podstawową zasadą było, aby migranci i uchodźcy mogli stać się głównymi podmiotami rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność oraz czynnikiem pobudzającym ten rozwój. We wszystkie działania w ramach projektu włączono kwestię równouprawnienia płci.

© LAG Aisapari

Wiele dobrych praktyk w zakresie integracji migrantów istnieje na poziomie lokalnym, a transnarodowa współpraca, jaką umożliwia inicjatywa LEADER, może przyczynić się do dalszego ich rozwijania.

Uczestnicy projektu zdobyli umiejętności miękkie, w tym większą pewność siebie, jeżeli chodzi o publiczne wystąpienia, inspirację do nowych działań oraz większą motywację.

W ramach projektu ustanowiono transnarodową sieć „lokalnych podmiotów integracji” (od ogółu społeczeństwa po sektor prywatny i trzeci sektor) między regionami partnerskimi, oferując im możliwość uczenia się od siebie nawzajem oraz długofalowego kontynuowania wymiany. Celem było zwiększenie zaangażowania migrantów w lokalne działania na rzecz rozwoju oraz zwiększenie świadomości wśród mieszkańców i władz na temat migracji oraz wartości dodanej dla obszarów wiejskich wynikającej z integracji migrantów.

W ramach projektu zorganizowano wyjazdy i konferencje na temat różnych aspektów migracji i integracji w każdym z krajów partnerskich. Niemcy na przykład skoncentrowały się na integracji na rynku pracy, natomiast w Austrii partnerzy omawiali poszczególne modele integracji oraz ramy polityczne w każdym z państw. Podczas wizyty w Szwecji partnerzy zdobyli nową wiedzę na temat problemów dotyczących migracji i integracji, a w Finlandii, gdzie miała miejsce ostatnia wizyta, dyskusje skoncentrowały się na praktycznych metodach integracji oraz na emocjach związanych z mierzeniem się z nowymi i nieznanymi sytuacjami.

W każdej konferencji wzięło udział 75–110 uczestników, w tym partnerzy projektu, organizacje pozarządowe, stowarzyszenia i inne lokalne zainteresowane strony działające w dziedzinie integracji migrantów w państwie, w którym odbywało się wydarzenie. W programie konferencji znalazły się prezentacje, warsztaty z lokalnymi mieszkańcami oraz z nowo przybyłymi, a także wizyty w terenie na miejscu realizacji projektów integracji, które wniosły coś niezwykłego i innowacyjnego oraz które można było przenieść na inne konteksty.

Wiedzę zebraną podczas projektu rozpowszechniano za pośrednictwem lokalnych wydarzeń i tworzenia sieci kontaktów między uczestnikami i ich lokalnymi kontaktami. W sprawozdaniu końcowym zebrano około 50 inspirujących projektów z uczestniczących państw, a za pośrednictwem internetu – w mediach społecznościowych i na blogach – wciąż odbywa się wymiana kolejnych dobrych praktyk oraz doświadczeń, mimo że formalnie projekt już się zakończył.

Jednym z głównych efektów projektu było nawiązanie nowych kontaktów między uczestnikami z poszczególnych krajów, co doprowadziło do podjęcia nowych działań. Na przykład w Austrii dzięki projektowi członkowie siedmiu uczestniczących w projekcie lokalnych grup działania utworzyli 17 nowych sieci działających na rzecz włączenia migrantów, tworząc łącznie cztery nowe miejsca pracy na potrzeby koordynacji. Ważnym osiągnięciem w ramach projektu było także zdobycie przez jego uczestników umiejętności miękkich, w tym większej pewności siebie, jeżeli chodzi o publiczne wystąpienia, inspiracji do nowych działań oraz większej motywacji.

Finansowanie w ramach PROW pomogło poszczególnym partnerom w tworzeniu więzi w sytuacji złożonego i czasem przytłaczającego problemu. Koordynacja, połączenie wiedzy i transferu wiedzy specjalistycznej w obrębie regionów oraz na szczeblu międzynarodowym były motywujące, owocne i miały znaczące pozytywne skutki. Eksperti w dziedzinie integracji z każdego regionu nie czuli się już odizolowani i bez wsparcia ze strony partnerów. Projekt przyczynił się do powstania ogromnej sieci partnerstw, stowarzyszeń, organizacji, wolontariuszy, uchodźców i migrantów, przynosząc uczestnikom znaczącą wartość dodaną. Projekt przyczynił się także do większej motywacji uczestników oraz ich aktywizacji na ich lokalnych obszarach, umożliwiając udoskonalenie ich codziennej pracy na rzecz integracji. To z kolei powinno być korzystne dla migrantów osiedlających się na obszarach wiejskich.

W sprawozdaniu końcowym zebrano dobre praktyki z każdego państwa.

„Cieszę się, że projekt przyczynił się także do większej motywacji uczestników oraz ich aktywizacji w ich lokalnej pracy. Dzięki temu projektowi można zobaczyć, jaką siłę ma społeczeństwo obywatelskie i co można osiągnąć, kiedy organizacje publiczne i wolontariusze połączą siły. Zobaczyliśmy, jak ważne jest posiadanie forum i platformy dla lokalnej i wielosektorowej współpracy. Mam nadzieję, że będą się one dalej rozwijać.”

Eeva Arpala, lokalna grupa działania Aisapari

Nazwa projektu	Wymiana dobrych praktyk dotyczących integracji imigrantów na obszarach wiejskich w całej UE
Rodzaj beneficjenta	Lokalna grupa działania
Okres	2016–2019
Finansowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Budżet ogółem: 600 000 EUR • Finansowanie z EFRROW: 252 000 EUR • Finansowanie krajowe/regionalne: 348 000 EUR
Działanie w ramach PROW	M19 – LEADER/CLLD
Dodatkowe informacje	<ul style="list-style-type: none"> • https://iirablog.files.wordpress.com/2019/05/final-report-2mm.pdf • www.ruralintegration.eu
Kontakt	eeva.arpala@aisapari.net

WCZEŚNIEJSZE BROSZURY O PRZYKŁADOWYCH PROJEKTACH WSPÓLFINANSOWANYCH Z EFRROW

Więcej inspirujących przykładów projektów z zakresu rozwoju obszarów wiejskich wspieranych z EFRROW można znaleźć we wcześniejszych wydaniach broszury o przykładowych projektach współfinansowanych z EFRROW. Każde wydanie zawiera bardziej szczegółowy opis przykładowych projektów, które przyniosły oczekiwane rezultaty, i dotyczy konkretnego zagadnienia z zakresu rozwoju obszarów wiejskich.

Są one dostępne na stronie ENRD w zakładce „Publikacje” pod adresem <https://enrd.ec.europa.eu>

Rural Inspiration Awards 2019

Biogospodarka

Młodzież i wymiana pokoleń

Innowacje cyfrowe i społeczne w kontekście usług na obszarach wiejskich

Zasobooszczędne gospodarki wiejskie

Wsparcie przedsiębiorczości na obszarach wiejskich

Przejście na bardziej ekologiczną gospodarkę obszarów wiejskich

Integracja migrantów i uchodźców

Inteligentne i konkurencyjne obszary wiejskie

PUBLIKACJE ENRD

Dzięki naszym publikacjom można na bieżąco zapoznać się ze wszystkimi najnowszymi wiadomościami, poglądami i zmianami w dziedzinie rozwoju obszarów wiejskich w Europie!

Każda publikacja ENRD jest wydawana dwa razy do roku i jest dostępna w wersji elektronicznej i papierowej w sześciu językach UE (DE, EN, ES, FR, IT, PL): <https://enrd.ec.europa.eu/publications/search>

Przegląd Obszarów Wiejskich UE

Główna publikacja tematyczna ENRD.

Broszura z projektami EFRROW

Wybrane projekty współfinansowane w ramach EFRROW dotyczące konkretnego tematu z zakresu rozwoju obszarów wiejskich.

Magazyn „Rural Connections”

Magazyn ENRD przedstawiający aktualności i opinie podmiotów zaangażowanych w rozwój obszarów wiejskich w Europie.

Biuletyn ENRD

Wszystkie najnowsze wiadomości na temat rozwoju obszarów wiejskich z Europy bezpośrednio w jednym e-mailu miesięcznie!

Subskrypcja: https://enrd.ec.europa.eu/news-events/enrd-newsletter_en

WYSZUKIWANIE INFORMACJI O UE

Online

- Informacje o Unii Europejskiej we wszystkich językach urzędowych UE są dostępne w portalu Europa: https://europa.eu/european-union/index_pl.

Publikacje UE

- Bezpłatne i odpłatne publikacje UE można pobrać lub zamówić na stronie: <https://publications.europa.eu/pl/publications>.
- Większą liczbę egzemplarzy bezpłatnych publikacji można otrzymać, kontaktując się z serwisem Europe Direct lub z lokalnym centrum informacyjnym (zob. https://europa.eu/european-union/contact_pl).

ENRD w internecie

Odwiedź stronę internetową ENRD

 <https://enrd.ec.europa.eu>

Zapisz się, aby otrzymać biuletyn ENRD

 https://enrd.ec.europa.eu/news-events/enrd-newsletter_en

Śledź ENRD w mediach społecznościowych

 www.facebook.com/ENRD_CCP

 www.twitter.com/ENRD_CP

 www.linkedin.com/company/enrd-contact-point

 www.youtube.com/user/EURural

 www.instagram.com/enrdcp

ENRD Contact Point
Rue de la Loi/Wetstraat, 38 (bte 4)
1040 Bruxelles/Brussel
BELGIQUE/BELGIË
Tel. +32 2 801 38 00
info@enrd.eu